

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060202

DOM
2018-10-25
Stockholm

Mål nr
M 4293-17

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2017-04-10 i mål nr M 1676-16, se bilaga A

PARTER

Klagande och motpart

1. Aktiebolaget Sand & Trä, 556049-1713, Lysegården 210, 442 92 Romelanda

Ombud: Advokaterna PA och MP

2. Kungälv kommun, 442 81 Kungälv

Ombud: Advokaten RH och jur. kand. MW

Motpart

1. Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 403 40 Göteborg

2. AA dödsbo

3. AB

4. KB

5. AE

6. AE

7. HF

8. DH

9. AJ

10. GJ

11. LJ

12. MJ

13. LK

14. AM

15. CM

16. Naturskyddsföreningen i Kungälv, c/o SJ

17. Romesjöns Fiskevårdsområdesförening, c/o GL

18. SS

19. CS

20. IS

21. TS

22. ES

23. MS

24. MW

Dok.Id 1421077

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50
E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

25. BW
26. IZ
27. RZ

Ombud för 2–15 och 18–27:

1. GL
2. AS

SAKEN

Tillstånd till fortsatt täkt av berg och grus samt jordframställning på fastigheterna XXX och XXY i Kungälv kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avvisar yrkandena av AA dödsbo, AB, KB, AE, AE, HF, DH, AJ, GJ, LJ, MJ, LK, AM, CM, Naturskydds-föreningen i Kungälv, Romesjöns Fiskevårdsområdesförening, SS, CS, IS, TS, ES, MS, MW, BW, IZ och RZ.
 2. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom upphäver Mark- och miljööverdomstolen Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län beslut den 14 april 2016, dnr 551-35487-2015, såvitt avser tillstånd till täkt av grus och berg samt avslår ansökan om tillstånd till täkt av grus och berg.
 3. Mark- och miljööverdomstolen ändrar miljöprövningsdelegationens beslut på så sätt att villkor 2–5, 13–15, 17–18, D1 och villkoret om ekonomisk säkerhet upphävs samt att villkor 12 ändras så att ordet ”täktverksamheten” ändras till ”verksamheten”
 4. Mark- och miljööverdomstolen ändrar villkor 19 i mark- och miljödomstolens dom på så sätt att ”kontroll av luftstötvtågor och markvibrationer” tas bort.
 5. Mark- och miljööverdomstolens avslår överklagandena i övrigt.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kungälv kommun har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva underinstansernas avgöranden avseende grus- och bergtäkten samt i första hand avvisa ansökan och i andra hand avslå ansökan. I tredje hand – om Mark- och miljööverdomstolen finner att tillstånd kan ges – har kommunen yrkat att tillägg ska göras av villkor om att brytning av grus inte ska tillåtas innan minst ett års mätningar av grundvattennivåer finns enligt fastställt/beslutat kontrollprogram avseende grustäkten, att det i kontrollprogrammet ska ingå kontroll av grundvattenkvaliteten, att sprängmedel som är anpassat till sprängning inom tillrinningsområdet för vattentäkt ska användas så att inte några kvarvarande giftiga restprodukter finns samt att tillståndet ska tidsbegränsas till högst 10 år för både grus- och bergtäkten.

Aktiebolaget Sand & Trä har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom på sådant sätt att tillståndet ska gälla i 25 år och att tillståndstiden, oavsett tid, börjar löpa från den dag bolaget tar tillståndet i anspråk.

Aktiebolaget Sand & Trä och **kommunen** har motsatt sig varandras yrkanden om ändring.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har tillstyrkt att tillstånd ges till fortsatt grus- och bergtäkt.

Naturskyddsföreningen i Kungälv har motsatt sig ändring och för egen del yrkat att verksamheten med fortsatt täkt av berg och grus samt jordframställning ska upphöra.

Romesjöns Fiskevårdsområdesförening, AA dödsbo, AB, KB, AE, AE, HF, DH, AJ, GJ, LJ, MJ, LK, AM, CM, SS, CS, IS, TS, ES, MS, MW, BW, IZ och RZ (Fiskevårdsområdesföreningen m.fl.) har motsatt sig ändring och har

för egen del yrkat att Mark- och miljööverdomstolen inte ska ge tillstånd till den sökta verksamheten med jordframställning.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kommunen har hänvisat till vad kommunen framförde i mark- och miljödomstolen och har tillagt i huvudsak följande:

Samråd

Den omständigheten att bolaget inte har samrått med Sveriges geologiska undersökning, SGU, vid det utökade samrådet samt att samrådet inte har annonserats utgör allvarliga brister i samrådet. Bristerna är så allvarliga, och av den karaktär, att de inte går att reparera i efterhand. Ansökan avseende både grus- och bergtäkten ska därför avvisas redan på denna grund.

Grustäkten

Ansökan med tillhörande underlag utvisar sådana brister att den i första hand ska avvisas. Ansökan om tillstånd ska i andra hand avslås eftersom naturgrusförekomsten är betydelsefull för nuvarande och framtida dricksvattenförsörjning och bolaget inte har visat att grustäkten inte kan medföra en försämrad vattenförsörjning. Ansökan ska även avslås på grund av att bolaget inte har visat att det inte är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att använda ett annat material än naturgrus till de ändamål bolaget bryter och producerar.

Utgångspunkten för prövningen ska vara att hela det ansökta verksamhetsområdet ligger inom tillrinningsområdet till kommunens vattentäkt.

En viktig del för bedömningen av om täkten kan riskera att medföra en försämrad vattenförsörjning är frågan om vilken vattenkvalitet det är inom verksamhetsområdet. Det framgår inte var bolagets provtagningar har skett eller hur de gått tillväga. Inte heller bolagets påstående att tidigare verksamheter inte har påverkat vattenkvaliteten i nuvarande dricksvattentäkt har visats genom gjorda provtagningar eller liknande. Det tar lång tid för föroreningar att transporteras i marken. Varefter marklagren har grävts

bort ökar sårbarheten för vattentäkten och markens möjligheter att på naturlig väg fånga upp och bryta ner föroreningar minskar. När föroreningarna väl har nått så pass långt som till vattentäkten är det mycket svårt att göra någonting åt dem eftersom föroreningarna då finns hela vägen i marken från täkten till vattentäkten. Det blir då en bestående skada. Eftersom bolaget inte ens har visat vilka föroreningar som finns inom verksamhetsområdet, kan inte någon bedömning göras av om det finns någon risk för att dessa skulle påverka vattenkvaliteten i nuvarande dricksvattentäkt, än mindre kan en sådan risk uteslutas. Några tillförlitliga utredningar/mätningar avseende vattenkvaliteten, varken inom verksamhetsområdet eller inom angränsande områden såsom vid den kommunala vattentäkten eller privata brunnar, har inte presenterats av bolaget. Det går därmed inte att bedöma om täkten kan medföra en försämrade vattenförsörjning.

För bedömningen av om täkten kan medföra en försämrade vattenförsörjning är det även av största vikt att grundvattennivåerna inom området klarläggs. Mätningarna av grundvattennivåerna måste placeras på väl valda platser och i rätt höjd för att ge en rättvisande bild av vilka grundvattennivåer som förekommer inom området.

Uppgifter om hur bolaget har bedrivit verksamheten tidigare inom området ska beaktas. Det faktum att det geologiska mediet successivt har tagits bort inom området och fortsatt kommer att tas bort om tillstånd ges innebär i sig en ökad sårbarhet på en redan idag sårbar vattenförekomst. Det förhållandet att det redan i dag finns en alltför liten omättad zon ovanför grundvattnet – bitvis är man redan nere under grundvattennivån och bortleder grundvatten – i delar av verksamhetsområdet ökar riskerna för att grundvattnet kan påverkas när man bryter i samma och anslutande områden som tidigare. Den omättade zonen är redan i dag bitvis obefintlig inom verksamhetsområdet och till och med nere under grundvattennivån. Att så kunnat ske beror på bolagets undermåliga kontroll av grundvattennivåer inom verksamhetsområdet. Det finns brister i genomförda undersökningar avseende både grundvattennivåer och grundvattenkvaliteten. Det finns därför inte några tillförlitliga utredningar/mätningar varken avseende vattenkvaliteten eller grundvattennivåerna. Bolaget saknar därmed fortfarande kunskap om t.ex. befintliga grundvattennivåer,

varför det föreligger stor risk att bolaget även fortsättningsvis kan komma att bryta grus till en nivå som understiger kravet på omättad zon.

Det finns en rad oklarheter som följer av formuleringen om brytdjup. För det första är grundvattennivån beroende av marknivån, så om marknivån sänks (täktbotten sänks), sänks också grundvattennivån och under vissa förutsättningar med reducerad grundvattenbildning som följd. För det andra är det oklart vad "djupare än 3 m över högsta grundvattenytan" avser, dvs. om det är uppmätta eller förutsebara grundvattennivåer. Om det är uppmätta nivåer som enbart sker under sommarhalvåret innebär det en mer utbrytbar volym. De geofysiska undersökningarna indikerar att grundvattenytan ligger nära markytan och att den följer topografin väl, vilket är ett mycket vanligt förhållande. Det kan därför på goda grunder förmodas ha varit så förhållandena sett ut även i de delar av avlagringen som fram tills idag grävts bort. Någon dokumentation om detta, dvs. de ursprungliga förhållandena, finns inte. En stor del av de hydrogeologiska förhållanden som varit har tagits bort och irreversibelt förändrats genom täktverksamheten, utan att ha dokumenterats innan. En annan orsak till att villkoret "brytning inte får ske djupare än 3 meter ovan högsta grundvattenyta" inte kan anses rättssäkert är att ett mycket vanligt förhållande i denna typ av avlagringar är att det finns flera akviferer och således flera grundvattennivåer. Det blir därför fel att i ett tillstånd relatera till en grundvattennivå utan att tala om vilken akvifer som grundvattennivån avser.

Det underlag som bolaget har gett in är inte tillräckligt för att kunna konstatera vilka grundvattennivåer som föreligger inom verksamhetsområdet. Någon riskbedömning om grundvattentäkten kan påverkas av grustäkten kan därför inte göras. Avsaknaden av tillräckligt underlag i frågan om befintliga grundvattennivåer inom verksamhetsområdet är en sådan allvarlig brist att ansökan ska avvisas eller i vart fall avslås.

Bergtäkten

Ansökan med tillhörande underlag utvisar sådana brister att den i första hand ska avvisas och i andra hand avslås eftersom bolaget inte uppfyllt beviskraven för att tillstånd ska ges till sökt verksamhet. Något underlag kring vad det föreslagna uttaget

av bergmaterial, med mycket stora förändringar i topografiska förhållanden, innebär för grundvattnet i både berggrund och jordlager har fortfarande inte tagits fram. Angivna brister sammantaget med att hela bergtäkten och hanteringen av dessa massor utförs inom tillrinningsområdet för vattentäkten medför att ansökan och dess underlag innefattar sådana väsentliga brister att ansökan ska avvisas eller i vart fall avslås.

Tillståndstiden

Bolaget har i sitt överklagande yrkat att tillståndet ska gälla till och med den 30 juni 2041. I bolagets kompletterande överklagande anføres att tillståndstiden ska sättas till 25 år. Dessa uppgifter inte är helt samstämmiga.

Eftersom bolaget tidigare bedrivit motsvarande verksamhet på platsen torde det inte krävas mycket nya investeringar från bolagets sida för att kunna återuppta täktverksamheten på platsen. Eftersom täktverksamheten innebär ett kontinuerligt ingrepp som under hela verksamhetstiden orsakar förändringar i miljön i ett känsligt område av stor betydelse för vattenförsörjningen måste, vid en avvägning av de olika intressena, en tillståndstid om tio år vara tillräcklig i det nu aktuella fallet.

Villkor avseende enbart tillstånd till jordframställning

Kommunen har inget att invända mot att villkor 1 och 6–11 i miljöprövningsdelegationens beslut samt villkor 16 i mark- och miljödomstolens dom ska gälla oförändrade. Kommunen motsätter sig yrkade revideringar av villkor 12 i miljöprövningsdelegationens beslut och villkor 19 i mark- och miljödomstolens dom. Bullervillkoren måste avse allt buller som uppstår på grund av verksamheten och inte enbart transporter inom verksamhetsområdet. Vidare måste det finnas en beskrivning av hur bullermätningarna ska gå till och det måste få krävas löpande kontroller av bullernivåerna. De villkor som mark- och miljödomstolen föreskrivit är nödvändiga för att en kontroll av effekterna av verksamheten ska kunna ske. Det är vidare naturligt att VA-teknik, som är verksamhetsutövare för vattentäkten, ska få ha synpunkter på kontrollprogrammet. Vad gäller övriga fastställda villkor som inte har nämnts av bolaget ska samtliga av dessa som är relevanta för jordframställningen kvarstå.

Aktiebolaget Sand & Trä har hänvisat till vad bolaget anfört i underinstanserna och tillagt i huvudsak följande:

Bolaget har samrått på erforderligt sätt. Ansökan jämte bilagor uppfyller de krav som uppställs. Samtliga formella förutsättningar är uppfyllda. Ansökan kan och ska därför inte avvisas. Bolaget har uppfyllt sin bevisbörda och visat att förutsättningarna för fortsatt verksamhet är uppfyllda. Ansökan ska därför inte avslås. De villkor som föreskrivits för verksamheten är tillräckliga för att begränsa verkningarna av verksamheten. Det finns därmed inte skäl att föreskriva om ytterligare skyddsåtgärder. Genom mark- och miljödomstolens dom den 7 oktober 2015 i mål nr M 2313-15 har det slutligt avgjorts att bolaget inte bedriver vattenverksamhet, varken genom bortledande av grundvatten eller på annat sätt.

Tillståndstid

Det finns inte tillräcklig grund för en kortare tillståndstid än yrkade 25 år. Det är mycket viktigt att bolaget får bedriva verksamheten under en så pass lång tid att en fortsatt verksamhet är lönsam. En tillståndstid om 25 år med en total volym av 3 miljoner ton berg ger säkerhet för den investering som ansökan avser och en planeringshorisont som möjliggör att kunna investera i ny eller förbättrad teknik. Bolagets verksamhet innebär inte risker för en negativ påverkan på såväl nuvarande som framtida dricksvattenförsörjning. Det saknas egentliga miljöskäl för en tidsbegränsning.

För att förtydliga att tidsbegränsningen ska löpa efter det att tillståndet vunnit laga kraft, vilket är det brukliga, har bolaget yrkat att tillståndstiden ska löpa i 25 år istället för som tidigare ange ett specifikt datum. Det tidigare yrkandet byggde på den i mark- och miljödomstolens dom angivna tidsbegränsningen till den 30 juni 2032 plus tio år.

Samråd

Samråd har skett med allmänheten (80 närboende inom en radie av 500 meter från täkten samt 120 boende inom Duvesjöns småstugeområde), miljöenheten vid Kungälv kommun, miljöskyddsenheten vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Naturskyddsföreningen i Kungälv, Trafikverket och fiskevårdsområdesföreningen.

Bolaget har i god tid före samrådet skickat information till nämnda samrådsrets. Bolaget har upprättat en samrådsredogörelse, som innehåller information om hur samrådet gått till, en redogörelse av de synpunkter som inkommit, bemötande och kommentarer till inkomna synpunkter samt hur synpunkterna beaktats av bolaget i det fortsatta arbetet. Samtliga synpunkter som framförts under samrådet har beaktats vid upprättande av ansökningshandlingarna, då särskilt miljökonsekvensbeskrivningen. SGU gav in ett yttrande till miljöprövningsdelegationen och yttrandet utgjorde en del av underlaget inför miljöprövningsdelegationens beslut. Bolaget utarbetade sitt förslag till andrahandsyrkande, som initialt framställdes hos miljöprövningsdelegationen, till stora delar baserat på vad som framfördes i yttrandet från SGU. Samråd har genomförts på ett sätt som väl uppfyller de krav på samråd som miljöbalken ställer.

Grustäkt

De villkor som följer av mark- och miljödomstolens dom är väl anpassade till bolagets verksamhet och utgör tillräckliga försiktighetsåtgärder för att minimera risken för påverkan från verksamheten. Genom dessa villkor och bolagets kontroll av verksamheten kommer eventuell påverkan av vattenkvaliteten också motverkas.

Det finns inga uppgifter i målet som visar eller ens indikerar att den omkringliggande miljön skulle ha tagit skada av bolagets verksamhet. Bolaget har under den tid som verksamhet bedrivits agerat i enlighet med vid var tid gällande tillstånd för verksamheten samt kontrollerat grundvattenytan inom ramen för bolagets egenkontroll. Brytning har som lägst gjorts en meter ovanför grundvattenytan, i enlighet med vad då gällande tillstånd föreskrev. Det saknas uppgifter i målet som visar eller ens indikerar att brytning vid något tillfälle skett under grundvattennivån. Vattendelaren är centralt belägen i täktområdet. Bolaget har genomfört mätningar av grundvattenytan under lång tid. Det finns därför ett tillräckligt underlag i målet. Verksamheten kan bedrivas utan risk för försämrade vattenförsörjning eller vattenkvalitet.

Bolaget har ansökt om fortsatt verksamhet i den västra delen av befintlig grustäkt, dvs. befintliga brytområden. Av SGU:s yttrande framgår att man alltjämt är av uppfattningen att verksamheten kan bedrivas, dock i mycket begränsad omfattning i den västra delen. Det är just i den västra delen av verksamhetsområdet som tillstånd

beviljats. SGU menar att av mark- och miljödomstolen tillståndsgiven mängd inte kan anses vara "i mycket begränsad omfattning" men anger inte vad som skulle rymmas i det begreppet.

Vattentäkten och grustäkten har bedrivits parallellt under mer än 40 år. Nuvarande dricksvattenförsörjning har inte påverkats under denna tid. Då ansökt brytning är belägen ytterligare 275 meter (jämfört med tidigare brytning) utanför skyddsområdet kommer inte heller framtida dricksvattenförsörjning eller möjligheten till framtida alternativ dricksvattenförsörjning att påverkas. Området är inte beläget inom ett vattenskyddsområde och risk föreligger inte för påverkan på grundvattenförsörjningen.

Den största delen naturgrus som bolaget bryter används till ändamål som omfattas av kategori 2 enligt SGU-rapport 2015:35, dvs. användningsområden där det kan vara tekniskt möjligt att producera lämplig produkt med ersättningsmaterial. Då det framgår av SGU:s rapport att mycket arbete återstår innan ersättningsmaterial av ekonomiska och tekniska skäl fungerar på ett fullgott sätt för användningsområdena i kategori 2, finns skäl att i vart fall under en övergångstid om 25 år ge bolaget tillstånd. Bolaget är Västsveriges största leverantör av naturgrus av producerade kvaliteter och står för mer än 80 procent av det sammanlagda behovet av naturgrus inom regionen. I nuläget saknas ett fullgott ersättningsmaterial till det naturgrus som bolaget utvinner. Behovet kan således inte tillgodoses utan ett betydande transportarbete. Det är viktigt att efterfrågan på ballast möts. Härutöver är det viktigt för bolaget att den marknadsposition som sedan länge inarbetats bibehålls. Behovet av det grus som utvinns ur täkten är stort.

Bergtäkt

Behovet av bergtäkten saknar egentlig betydelse vid prövningen. Enligt mark- och miljödomstolen är risken för grundvattenförekomsten vad avser bergtäktsverksamheten i första hand förknippad med användandet av sprängämnen men att risken för påverkan inte är stor då bolaget kommer begränsa användandet av sprängämnen. Dessutom använder bolaget sprängämnen som är anpassade till sprängning inom tillrinningsområden för vattentäkt.

Ytterligare villkor

I villkor 19 är redan föreskrivet att kontroll av grundvatten ska ske. Det saknas därmed skäl att ändra villkoret i enlighet med kommunens yrkande. Bolaget använder redan sprängmedel som är anpassade till sprängning inom tillrinningsområde för vattentäkt. Det finns vidare ingen uppgift om att miljön skulle tagit skada av verksamheten. Ett villkor i enlighet med kommunens yrkande är därmed obehövligt. Det finns redan god kunskap om grundvattennivån. Att för en tillåten verksamhet föreskriva ett villkor som innebär att verksamhet inte får bedrivas under ett års tid, p.g.a. att mätningar ska genomföras, urholkar tillståndet och är därför oskäligt.

Villkor avseende enbart tillstånd till jordframställning

En verksamhet bestående av enbart jordframställning går inte att bedriva med lönsamhet, då otjänligt material från grus- och bergtäktsverksamheten används vid jordframställningen. De tre verksamheterna (grustäkt, bergtäkt och jordframställning) är integrerade med varandra.

För det fall kommunens talan ska bifallas ska följande villkor gälla för jordframställningen: Villkor 1 och 6–11 i miljöprövningsdelegationens beslut och villkor 16 i mark- och miljödomstolens dom ska gälla oförändrade. Villkor 12 i miljöprövningsdelegationens beslut ska gälla med den justeringen att skrivningen ”täktverksamheten inklusive” i första raden samt hela sista stycket ska strykas. Villkor 19 i mark- och miljödomstolens dom ska gälla med den justeringen att skrivningen ”kontroll av grundvatten, kontroll av luftstöt vågor och markvibrationer” i rad 6 samt skrivningen ”VA-teknik” på sista raden ska strykas.

Bolaget har till stöd för sin talan bifogat kommentarer från geologkonsult Bertil Hellgren, PM 2018-03-04 och PM 2018-05-07.

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande:

För det fall Mark- och miljööverdomstolen kommer fram till att tillstånd endast ska ges till jordframställning har länsstyrelsen inga synpunkter på bolagets förslag till justeringar av villkoren. Dock behöver efterbehandling av sedan tidigare bedrivna

grus- och bergtäkt ske i samråd med tillsynsmyndigheten och markägaren (jfr villkor 17 och 18 i miljöprövningsdelegationens beslut).

Naturskyddsföreningen har anfört i huvudsak följande:

I riskerna för grundvattnet och dricksvattentäkten har ingen hänsyn tagits till hur dricksvattenkvaliteten påverkas av verksamheten med jordframställning. SGU:s underlag visar att grundvatten rör sig österut, alltså från området som påverkas av jordframställningen och till dricksvattentäkten. Genom åren har material med olika miljöfarliga ämnen använts i verksamhetsområdet för tillverkning av anläggningsjord. I lakvattnet har inga mätningar av tänkbara giftiga ämnen gjorts. Genom åren har Romesjöns kvalitet försämrats av inflödet av förorenat lakvattnet från verksamheten.

Fiskevårdsområdesföreningen m.fl. har hänvisat till vad de framfört tidigare och anfört i huvudsak följande:

Det saknas fortfarande ställningstagande om jordframställningen i området med dess förorenande material samt vad denna del av verksamheten kan få och har haft för konsekvenser på ytvatten och grundvattenkvaliteten. Flödesförhållandena i verksamhetens närhet får man anse vara desamma för hela området mellan Romesjön och Göta älv. Även grundvattnet rör sig från verksamhetens västra del, där jordframställningen ligger, till Romesjön. Förorenat ytvatten, som är en påfyllnad av grundvattnet, rinner från jordframställningen. Grundvattenområdet sträcker sig inom Romesjöns östra del, där ytvatten och lakvatten rinner från jordframställningen via Väla bäck, och även österut förbi vattentäkten.

REMISSYTTRANDE I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har sammanfattningsvis anfört följande:

Verksamhetsutövaren har inte redovisat några nya utredningar som tydligt visar att den ansökta verksamheten kan ske utan risk för grundvattenförekomsten och den dricksvattentäkt som finns nedströms verksamheten. Det föreligger inte heller i övrigt

någon ny information i senare framtaget material som motiverar förändring av ställningstagandena i SGU:s remissvar till länsstyrelsen från den 13 januari 2015 då ställningstagandet var att uttag av sand och grus ska upphöra.

Konsekvenserna för grundvatten både i berggrunden och i omgivande jordlager inom verksamhetsområdet av den tänkta utvidgade bergtäktsverksamheten måste beskrivas och risker klargöras. Då inte heller detta har skett så förespråkar SGU att även denna verksamhet ska upphöra.

Det finns för stora osäkerheter i underlaget och riskerna gentemot vattentäkten och grundvattenförekomsten är för stora. Naturgrusförekomsten är betydelsefull för dricksvattenförsörjningen. Sökanden har inte visat att verksamheten kan bedrivas utan att det medför en försämrad vattenförsörjning.

Det finns i Sverige ersättningsmaterial och produktion av sådana råvaror för vissa av de användningsområden som anges, exempelvis betongsand. Om domstolen ändå finner att verksamheten kan tillåtas så anser SGU att det material som tas ut från grustäkten inte ska nyttjas för användningsområden där det är tekniskt möjligt att använda ersättningsmaterial i enlighet med SGU-rapport 2015:35 Ersättningsmaterial för naturgrus – kunskapssammanställning och rekommendationer för användningen av naturgrus.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Yrkandena från Naturskyddsföreningen och fiskevårdsområdesföreningen m.fl.

Naturskyddsföreningen och fiskevårdsområdesföreningen m.fl. har inte överklagat mark- och miljödomstolens dom. De har först i svarsskrivelser med anledning av överklagandena av Aktiebolaget Sand & Trä och kommunen, och således efter överklagandetidens utgång, yrkat att tillstånd inte ska ges till jordframställning. Mark- och miljööverdomstolen kan inte pröva yrkandena. De ska därför avvisas.

Yrkandet om att ansökan ska avvisas

Då det aktuella målet har påbörjats före den 1 januari 2018 ska äldre bestämmelser i 6 kap. miljöbalken tillämpas. Av 6 kap. 4 § miljöbalken i dess lydelse före den 1 januari 2018 framgår att den som avser att bedriva en verksamhet ska samråda med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda, om verksamheten kräver tillstånd enligt balken. Samråd ska även ske med bl.a. de övriga statliga myndigheter som kan antas bli berörda, om verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Samrådet ska genomföras i god tid och i behövlig omfattning innan en ansökan om tillstånd görs och miljökonsekvensbeskrivningen upprättas. Med enskilda som kan antas bli särskilt berörda avses framförallt närboende. Hur omfattande samråd som behövs i varje enskilt fall samt hur detta ska utformas blir beroende av den planerade verksamhetens art och omfattning (prop. 1997/98:45, del 2, s. 57).

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att Aktiebolaget Sand & Trä på ett godtagbart sätt samrått med länsstyrelsen och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten. SGU:s synpunkter på ansökan har inhämtats av miljöprövningsdelegationen. Den omständigheten att bolaget inte har annonserat samrådshandlingarna eller samrått med SGU innebär inte att det föreligger sådana brister i samrådet som innebär att ansökan ska avvisas.

Mark- och miljööverdomstolen delar mark- och miljödomstolens bedömning att det inte heller i övrigt finns skäl att avvisa ansökan på grund av brister i ansökningshandlingarna.

Grustäkt

Av 9 kap. 6 f § miljöbalken framgår att en täkt av naturgrus inte får komma till stånd bl.a. om det med hänsyn till det avsedda användningsområdet är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att använda ett annat material eller om naturgrusförekomsten är betydelsefull för nuvarande eller framtida dricksvattenförsörjning och täkten kan medföra en försämrade vattenförsörjning.

Mark- och miljööverdomstolen prövar först om fortsatt grustäktverksamhet kan komma att ha någon påverkan på kommunens dricksvattenförsörjning.

Mark- och miljööverdomstolen delar mark- och miljödomstolens och SGU:s bedömning att det underlag som presenterats av bolaget inte med säkerhet klargör grundvattnets strömningsförhållanden i området. Liksom miljöprövningsdelegationen och mark- och miljödomstolen anser Mark- och miljööverdomstolen att hela verksamhetsområdet för den ansökta täktverksamheten ska behandlas som om den ligger inom tillrinningsområdet för kommunens vattentäkt. Bolagets hänvisningar till tidigare utredningar kring vattenskyddsområdet föranleder ingen annan bedömning.

När det gäller vattenkvaliteten inom verksamhetsområdet och angränsande områden samt vilka grundvattennivåer som förekommer inom verksamhetsområdet har kommunen hävdat att det finns brister i genomförda undersökningar då det inte framgår var bolagets provtagningar har skett och hur de gått tillväga. Kommunen har anfört bl.a. att påverkan på grundvattnet från verksamheten måste undersökas med rör placerade på rätt ställen med avseende på rörelsemönstret i grundvattenmagasinet samt att strategiska mät- och provtagningspunkter måste identifieras.

SGU har i sitt yttrande till Mark- och miljööverdomstolen konstaterat att bolaget har genomfört viss grundvattennivåmätning inom det aktuella ansökningsområdet. SGU har dock påpekat att det saknas grundvattennivåmätning inifrån själva verksamheten. Vidare har SGU påpekat att då det saknas kartsnitt över rörens placering och det saknas uppgifter om på vilken nivå grundvattenmätningarna har sina intag, och därmed vilka lokala grundvattenmagasin de representerar, går det inte med säkerhet att veta hur hela strömningsbilden ser ut. SGU:s sammanfattande bedömning är att bolaget inte har redovisat några nya utredningar som tydligt visar att den ansökta verksamheten kan ske utan risk för grundvattenförekomsten och den dricksvattentäkt som finns nedströms verksamheten.

Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning innebär de av kommunen och SGU påtalade bristerna i genomförda undersökningar att utredningen i målet inte är

tillräcklig för att visa att den ansökta grustäkten kan bedrivas utan att den medför en försämrad vattenförsörjning. Ansökan om tillstånd till grustäkt ska därför avslås.

Eftersom ansökan om tillstånd till grustäkt avslås redan på denna grund, finns inte skäl för Mark- och miljööverdomstolen att pröva om det finns ett objektivt behov av materialet.

Bergtäkt

När det gäller brytning av berg har kommunen inte ifrågasatt underinstansernas bedömning av behovet av materialet.

Mark- och miljödomstolen har, när det gäller brytning av berg, bedömt att riskerna för grundvattenförekomsten i första hand är förknippade med användandet av sprängämnen, som med sitt kväveinnehåll kan påverka grundvattenkvaliteten.

SGU har i sitt yttrande till miljöprövningsdelegationen anført att det behövs betydligt mer redovisning kring vad det föreslagna uttaget av bergmaterial, med mycket stora förändringar i topografiska förhållanden, innebär för grundvattnet i både berggrund och jordlagren. I sitt yttrande till Mark- och miljööverdomstolen har SGU bedömt att bolagets redovisning av grundvattennivåerna runt materialtäktsverksamheten är bristfällig oavsett om man utgår från bergbrytningen eller naturgrusbrytningen.

Mark- och miljööverdomstolen finner att de av kommunen och SGU påtalade bristerna i genomförda undersökningar innebär att utredningen i målet inte heller är tillräcklig för att visa att den ansökta bergtäkten kan bedrivas utan att det medför en försämrad vattenförsörjning. Även ansökan om tillstånd till bergtäkt ska därför avslås.

Villkor m.m.

Tillståndet till jordframställning har inte överklagats. Miljöprövningsdelegationens beslut om tillstånd till jordframställning och de villkor som inte avser enbart grus- och bergtäkten ska därför kvarstå. De villkor som enbart rör grus- och bergtäkten ska

upphävas. Detta gäller villkor 2–5, 13–15, 17–18, D1 och villkoret om ekonomisk säkerhet i miljöprövningsdelegationens beslut. Villkor 12 om buller ska ändras så att ”täkt” i ordet ”täktverksamhet” tas bort. Det finns inte skäl att ta bort sista stycket i villkor 12. Villkor 19 om kontrollprogram i mark- och miljödomstolens dom ska ändras så att ”kontroll av luftstöt vågor och markvibrationer” tas bort. Det finns inte skäl att i övrigt ändra villkor 19. När det gäller efterbehandling av sedan tidigare bedrivna grus- och bergtäkt finns villkor om detta i tidigare tillstånd till den verksamheten.

Mark- och miljödomstolens ändring av tillståndstiden avser miljöprövningsdelegationens tillståndsbeslut i sin helhet. Bolagets argumentation för yrkandet om att tillståndstiden ska förlängas rör enbart grus- och bergtäkten. Mark- och miljööverdomstolen finner inte skäl att för jordframställningen ändra den tillståndstid som mark- och miljödomstolen beslutat om.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Mikael Hagelroth, referent, tekniska rådet Mikael Schultz samt tf. hovrättsassessorn Ida Ståhle.

Föredragande har varit Ulrika Agerskans.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-04-10
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr M 1676-16

KLAGANDEN

1. Kommunstyrelsen i Kungälv
kommun
442 81 Kungälv

Ombud: Advokat RH och jur. kand. MW

2. Naturskyddsföreningen i Kungälv
c/o SJ

3. Romesjöns Fiskevårdsområdesförening
c/o GL

4. AA dödsbo

5. KB

6. AB

7. AE

8. AE

9. HF

10. DH

11. AJ

Dok.Id 344921

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00 -

12. GJ

13. LJ

14. MJ

15. LK

16. AM

17. CM

18. SS

19. CS

20. IS

21. TS

22. ES

23. MS

24. MW

25. BW

26. IZ

27. RZ

Ombud för 4-27:

1.GL

2.AS

MOTPARTER

1. Aktiebolaget Sand & Trä, 556049-1713
Lysegården 210, 442 92 Romelanda

Ombud: Advokaterna PA och MP

2. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Västra Götalands län beslut den 14 april 2016, i ärende nr 551-35487-2015, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till fortsatt täkt av berg och grus samt jordframställning på fastigheterna XXX och XXY i Kungälv kommun

DOMSLUT

A. Mark- och miljödomstolen ändrar miljöprövningsdelegationens beslut endast på följande sätt.

Tillstånd

Tillståndet omfattar brytning av högst 1,8 miljoner ton berg och högst 300 000 ton grus.

Tillståndet gäller till och med den 30 juni 2032.

Villkor

Villkor 16 och 19 ska ha följande lydelse.

16. Kemikalier, petroleumprodukter och farligt avfall ska hanteras så att spill och läckage inte kan nå mark och vattenrecipienter och så att förorening av mark, ytvatten eller grundvatten inte kan ske.

Tankning och parkering av fordon och maskiner får endast ske på yta som är särskilt iordningställd för att förhindra spridning av oljespill. Alternativt ska ett skydd för uppsamling av spill vara ordnat under parkerade enskilda fordon eller maskiner. Utrustning för sanering av spill ska finnas lätt tillgänglig vid bedrivande av verksamhet.

Avspolning, tvätt eller annan rengöring av fordon får inte ske inom täktområdet.

19. Ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska bland annat ange hur verksamheten kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. I kontrollprogrammet ska bland annat ingå uppgifter om kontroll av utgående vatten från sedimentationsdammen, tillsyns-/underhållsplan för sedimentationsdammarna, kontroll av grundvatten, kontroll av luftstötuvågor och markvibrationer samt kontroll av att intagna schaktmassor för jordframställning är rena. Förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter det att tillståndet har tagits i anspråk. Innan kontrollprogrammet antas och innan tillsynsmyndigheten godkänner detsamma ska kontrollprogrammet samrådas med Kungälv kommun, sektorn för samhällsbyggnad, VA-teknik.

B. Mark- och miljödomstolen avslår övriga i målet framställda yrkanden.

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Västra Götalands län (nedan MPD) beslutade den 14 april 2016 att med stöd av 9 kap. miljöbalken lämna Aktiebolaget Sand & Trä (nedan bolaget) tillstånd till täkt av berg och grus samt jordframställning på fastigheterna XXX och XXY, allt enligt bilaga 1.

Bolaget överklagade MPD:s beslut till mark- och miljödomstolen och framställde där yrkande om att mark- och miljödomstolen skulle ändra MPD:s beslut på så sätt att bolaget skulle medges rätt att ta i anspråk det meddelade tillståndet innan det vunnit laga kraft. Mark- och miljödomstolen avslog i beslut den 7 juni 2016 bolagets överklagande. Mark- och miljödomstolens beslut har vunnit laga kraft.

YRKANDEN M.M.

Kommunstyrelsen i Kungälv kommun (nedan kommunen) har vad gäller **grustäkten** yrkat i första hand att mark- och miljödomstolen upphäver MPD:s beslut och att bolagets ansökan om tillstånd avvisas enär ansökan med tillhörande underlag utvisar sådana brister att den inte kan läggas till grund för en saklig prövning. Kommunen har yrkat i andra hand att mark- och miljödomstolen upphäver MPD:s beslut och att bolagets ansökan om tillstånd avslås enär naturgrusförekomsten är betydelsefull för nuvarande och framtida dricksvattenförsörjning och sökanden inte har visat att grustäkten inte kan medföra en försämrad vattenförsörjning. Kommunen har yrkat i tredje hand, med ändring av MPD:s beslut, att följande tillägg av villkor görs enär nuvarande villkor inte garanterar att täkten inte medför en försämrad vattenförsörjning:

- Innan kontrollprogram antas och innan det att tillsynsmyndigheten godkänner detsamma ska kontrollprogrammet samrådats med Kungälv kommun, sektorn för samhällsbyggnad, VA-teknik.
- Brytning av grus ska inte tillåtas innan minst ett års uppföljning av kontrollprogram skett.
- All avspolning, tvätt etc. av fordon inom täktområdet är förbjuden.

Vidare ska tillståndet tidsbegränsas till högst 10 år.

Kommunen har vad gäller **bergtäkten** yrkat i första hand att mark- och miljödomstolen upphäver MPD:s beslut och att bolagets ansökan om tillstånd avvisas enär ansökan med tillhörande underlag utvisar sådana brister att den inte kan läggas till grund för en saklig prövning. Kommunen har yrkat i andra hand att mark- och miljödomstolen upphäver MPD:s beslut och att bolagets ansökan om tillstånd avslås enär sökanden inte uppfyllt beviskraven för att tillstånd ska ges till sökt verksamhet. Kommunen har yrkat i tredje hand, med ändring av MPD:s beslut, att följande tillägg av villkor görs enär nuvarande villkor inte garanterar att täkten inte medför en försämrad vattenförsörjning.

- Innan kontrollprogram antas och innan det att tillsynsmyndigheten godkänner detsamma ska kontrollprogrammet samrådats med Kungälv kommun, sektorn för samhällsbyggnad, VA-teknik.
- All avspolning, tvätt etc. av fordon inom täktområdet är förbjuden.
- Sprängmedel som är anpassat till sprängning inom tillrinningsområdet för vattentäkt ska användas så att inte några kvarvarande giftiga restprodukter finns.

Vidare ska tillståndet tidsbegränsas till högst 10 år.

Kommunen har anfört bl.a. följande. Kommunen vill till att börja med framhålla att oavsett om den nya tillståndsansökan avser tidigare tillståndsgivet men inte utbrutet material, fördjupning eller utvidgning av tidigare täktområde eller brytning i ett helt nytt område är verksamheten vid tillämpningen av miljöbalkens bestämmelser att anse som ny verksamhet för vilken miljöbalkens regler gäller fullt ut och inte som pågående verksamhet. Lysegårdens grundvattentäkt är en av tre kommunala vattentäkter, jämte Dösebacka och Marstrand, som försörjer kommunens abonnenter med dricksvatten. För närvarande försörjer vattentäkten dricksvattennätet med i medeltal cirka 20 l/s, vilket motsvarar 30 % av kommunens totala produktion. Vattentäkten utgör därför en beaktansvärd tillgång för den kommunala vattenförsörjningen. Lysegårdens vattentäkt ligger inom grundvattenförekomsten Diseröd Norra. Vattenförekomsten vid Lysegården är inte bara en kommunal angelägenhet utan även av intresse för andra kommuner, dvs. av mellankommunal betydelse. Denna klassning av vattenförekomsten kommer från Göteborgsregionens

vattenförsörjningsplan och innebär att Göteborgsregionen har pekat ut resursen som intressant inte bara som dricksvattentäkt i dag utan även som framtida dricksvattentäkt i ett mellankommunalt perspektiv. Miljöbalkens syfte är att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö (1 kap. 1 § miljöbalken). Vad hållbar utveckling innebär konkretiseras i de 16 miljökvalitetsmål som riksdagen har antagit. Samtliga bestämmelser i miljöbalken ska tillämpas på ett sådant sätt att balkens mål och syfte bäst tillgodoses. När tveksamhet råder om vad som bör beslutas eller göras ska det som mest sannolikt gynnar hållbar utveckling väljas (se bl.a. prop. 1997/98:45 del 2 s. 8). Miljömålet grundvatten av god kvalitet syftar till att säkerställa en god och kvalitetsmässigt bra tillgång på grundvatten i dag och i framtiden. Av denna anledning är det viktigt att så långt som möjligt bevara naturgrusavlagringar som grundvattenresurs. Miljökvalitetsmålet innebär bl.a. att naturgrusavlagringar med stort värde för dricksvattenförsörjning och för natur- och kulturlandskapet ska bevaras. Preciseringen förtydligar att naturgrus är en ändlig naturresurs som ska användas sparsamt. Om miljökvalitetsmålet ska uppnås måste uttagen av naturgrus minska och detta gäller även området där täktverksamhet redan bedrivs. En generell tillståndsgivning till grustäkter med motsvarande förhållanden kan motverka möjligheten att nå kvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet. En viktig utgångspunkt är principen om, att lika fall ska behandlas lika. Denna princip innebär att prövningen måste ske med beaktande av vad som kan bli följden av en generell tillståndsgivning till grustäkter med motsvarande förhållanden (jfr MÖD 2006:53). SGU är en expertmyndighet för grundvatten och ansvarig myndighet för miljökvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet. Mark- och miljödomstolen bör i målet särskilt beakta att SGU yttrat sig såsom förvaltningsmyndighet /expertmyndighet, med uppdrag att såväl verka för ett skydd av grundvattnet som främjandet av ett hållbart samhällsbyggande. SGU:s yttrande och ställningstagande i målet är alltså opartiskt inte bara till parterna i målet, utan även i förhållande till de två allmänna intressena (vatten- respektive grusintresset) i målet. SGU:s yttrande bör därför få en avgörande betydelse i målet.

Grustäkt

I 22 kap. 1 § miljöbalken anges vad en ansökan enligt 9 kap. miljöbalken ska innehålla. Av bestämmelsen första stycke punkten 3 ska ansökan bl.a. innehålla en miljökonsekvensbeskrivning när detta krävs enligt 6 kap. Aktuell verksamhet är sådan som alltid antas medföra en betydande miljöpåverkan enligt 3 § första stycket 2 b) förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar. Vid sådant förhållande ska miljökonsekvensbeskrivningen enligt 6 kap. 7 § andra stycket miljöbalken alltid innehålla bl.a. de uppgifter som krävs för att påvisa och bedöma den huvudsakliga inverkan på människors hälsa, miljön och hushållningen med mark och vatten samt andra resurser som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra. Enligt 6 kap. 9 § miljöbalken ska den myndighet som ska pröva en ansökan i ett mål eller ett ärende där det krävs en miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet eller åtgärd genom ett särskilt beslut eller i samband med avgörandet av målet eller ärendet ta ställning till om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i detta kapitel. Om en miljökonsekvensbeskrivning är bristfällig och sökanden inte kompletterar beskrivningen kan konsekvensen bli att ansökan anses vara så bristfällig att den avvisas. I de fall det ändå är möjligt att ta upp ansökan till prövning med miljökonsekvensbeskrivningen trots detta bedöms inte vara tillräcklig kan följden bli att ansökningen lämnas utan bifall därför att konsekvenserna för miljön är oklara och försiktighetsprincipen som uttrycks i de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. tillämpas (se prop. 1997/98:45 Del 1 s. 294). Av Swecos PM framgår att det avseende ett flertal förhållanden föreligger för stora brister i underlaget till ansökan för att det ska gå att bedöma verksamhetens påverkan på miljön och hushållningen med mark och vatten. Flertalet av dessa brister har även tidigare i processen påtalats av kommunen, såsom t.ex. oklarheter avseende grundvattennivåer och eventuell vattendelares lokalisering, utan att sökanden inkommit med några kompletteringar i relevanta avseenden. Även SGU har påtalat att kunskapen är bristfällig kring grundvattnets strömning, omfattningen av vattenmättad del av avlagringen samt förekomsten i avlagringen av för grundvattentransport tätande eller semipermeabla finkorniga jordlaget. Vidare har SGU anmärkt på att inget klagörande nås om lokaliseringen av vattendelare med grundvattenströmning mot öster respektive söder, men resultaten indikerar att det

finns en betydande grundvattenresurs även i den västra delen av verksamhetsområdet som inte tillhör den del som föreslås undantas utifrån vattenintresset. SGU påtalar även att, vad gäller grundvattnet i jordlagren, är bedömningen att verksamheten pågått under lång tid med undermålig kontroll av grundvattennivåer och att effekten av detta samt av tidigare tillstånd är att det redan nu finns alltför liten omättad zon ovanför grundvattnet. Vidare anmärks på att kontroll inte heller har skett av grundvattnets kvalitet inom verksamhetsområdet. Trots dessa påpekanden om bristfälligt underlag från SGU har inga kompletteringar inkommit i dessa delar, varför dessa påtalade kunskapsbrister fortfarande föreligger. Så som angetts tidigare ska SGU:s bedömningar tillmätas största betydelse i den här typen av ärenden. MPD har valt att inte gå på SGU:s linje utan att lämna några motiv till varför man inte delar SGU:s bedömning. Detta är högst anmärkningsvärt i sig. Vidare har även länsstyrelsens vattenavdelning haft synpunkter på bristerna i ansökan och dess underlag, främst rörande mätningar av grundvattennivån. Länsstyrelsens vattenavdelning har uppgett att brytning av grus inte bör tillåtas innan minst ett års mätningar av grundvattennivåer finns enligt kontrollprogram. Länsstyrelsens vattenavdelning uppger att mot bakgrund av grundvattenförekomstens sårbarhet och den påverkan som denna redan utsatts för är det viktigt att eventuell fortsatt brytning sker utifrån välgrundade antaganden om grundvattenytan och att fler grundvattennivåmätningar då krävs. Länsstyrelsens vattenavdelning menar att det är angeläget att dessa mätpunkter placeras på väl valda platser för att ge information om grundvattenytan inom det område där brytning ska ske. Vidare konstateras att det är lika angeläget att rören placeras så att filtret ut mot omgivande marklaget sitter rätt i höjd för att ge information om tjockleken på den omättade zonen. Länsstyrelsens vattenavdelning menar att det är sannolikt att den omättade zonen redan i dagsläget är tunnare än tre meter i delar av tälten och att grundvattendelaren i dag ligger så att hela det föreslagna brytningsområdet ligger inom tillrinningsområdet för befintlig vattentäkt. Länsstyrelsens vattenavdelning menar att om grusbrytning tillåts innan det finns minst ett års mätningar enligt ett anpassat kontrollprogram, finns en risk att brytning hinner ske betydligt lägre än tre meter över högsta grundvattenyta innan relevanta mätningar finns. Mot bakgrund av de tunga expertmyndigheterna och oberoende experter inom hydrogeologi

konstaterade bristerna i underlaget och då det finns anledning att ställa höga krav på såväl ansökan som miljökonsekvensbeskrivningen och övrigt underlag i aktuellt fall då den aktuella verksamheten har betydande miljöpåverkan måste bristerna i den miljökonsekvensbeskrivning som ingått i ansökan anses vara så väsentliga att ansökningen inte kunnat läggas till grund för en saklig prövning. MPD skulle därför inte ha godkänt miljökonsekvensbeskrivningen och den borde därför rätteligen ha avvisat ansökningen.

Den tillståndssökta verksamheten utgör en sådan verksamhet som alltid antas medföra betydande miljöpåverkan enligt 3 § första stycket punkten 2 b förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar. Av 6 kap. 4 § första stycket miljöbalken framgår att vad gäller verksamheter med betydande miljöpåverkan ska den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd samråda med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten, de enskilda som kan antas bli särskilt berörda, övriga statliga myndigheter, de kommuner, den allmänhet och de organisationer som kan antas bli berörda. Enligt bestämmelsens andra stycke ska samrådet genomföras i god tid och i behövlig omfattning innan en ansökan om tillstånd görs och den miljökonsekvensbeskrivning som krävs enligt 1 § upprättas. Samrådet ska avse verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, omfattning, utformning och miljöpåverkan samt miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och utformning. Eftersom det rör sig om en täktverksamhet avseende grus och berg samt jordframställning inom ett område som det förevarande är det kommunens uppfattning att sökanden under det utökade samrådet skulle ha samrått med SGU. SGU är den förvaltningsmyndighet som har uppdraget att verka för såväl skydd av grundvatten som främjandet av ett hållbart samhällsbyggande och torde så gott som alltid anses som en sådan berörd myndighet som en sökande av tillstånd för den aktuella typen av täktverksamhet alltid ska samråda med. Vidare kan noteras att samrådshandlingarna inte har annonserats. Täktverksamhet har i praxis ansetts vara en verksamhet som typiskt sett är av ingripande natur (se MÖD 2003:88). Med hänsyn härtill är det kommunens uppfattning att sökanden borde ha annonserat samrådet i lokaltidningen i vart fall. Dessutom har inte heller några uppgifter om vad som framkommit i samband med samrådiskontakterna med länsstyrelsen

dokumenterats. Om nämnda brister i samrådsförfarandet är förhållandevis allvarliga, varför det inte varit möjligt med komplettering i efterhand. Ansökan ska därför avvisas även av denna anledning.

Bergtäkt

SGU har anfört att det behövs betydligt mer redovisning kring vad det föreslagna uttaget av bergmaterial, med mycket stora förändringar i topografiska förhållanden, innebär för grundvattnet i både berggrund och jordlaget. SGU anförde vidare att innan sådant underlag är framtaget, kontrollprogram föreslagits etc. bör inte tillstånd ges för vidare bergtäktverksamhet. Detta innebär att kunskapen även avseende bergtäkten är otillräcklig och att konsekvenserna är så undermåligt utredda att SGU avråder från fortsatt tillstånd. Även hydrogeologerna vid Sweco är av denna uppfattning och de menar att en sådan kunskapsbrist är en uppenbar risk för grundvattenkvaliteten i området. Det är viktigt att notera att hela bergtäkten och hanteringen av dessa massor föregår inom tillrinningsområdet för vattentäkten. Trots SGU:s påpekanden finns inget resonemang från MPD:s sida om den risk för förändrad grundvattenkvalitet som sprängning, krossning och sortering samt transporter medför för grundvattnet i tillrinningsområdet för vattentäkten. Av den PM som upprättats av hydrogeologer vid Sweco framgår vilka påtagliga risker som finns med bergtäktsverksamheten, bl.a. med anledning av sprängning och betydande transporter. (De anser att det bästa för grundvattnet i området vore att alla transporter inom området upphörde.) Vidare framgår det av denna PM att det föreligger stor risk att vattentäkten påverkas av den dammbekämpning som sker. Vattnet som infiltrerar kommer av naturliga skäl att ha lågt PH och förhöjda halter av metaller på grund av kontakten med krossat material. Dessutom finns påtaglig risk att vattnet för med sig restprodukter från sprängmedlet. Några undersökningar av detta inom ramen för pågående verksamhet synes inte ha gjorts och det får därför förutsättas utgöra en risk för grundvattenkvaliteten i området. Mot bakgrund av de av SGU och oberoende experter inom hydrogeologi konstaterade bristerna i underlaget och då det finns anledning att ställa höga krav på såväl ansökan som miljökonsekvensbeskrivningen och övrigt underlag i aktuellt fall då den aktuella verksamheten har betydande miljöpåverkan måste bristerna i den miljökonsekvens-

beskrivning som ingått i ansökan anses vara så väsentliga att ansökningen inte kunnat läggas till grund för en saklig prövning. MPD skulle därför inte ha godkänt miljökonsekvensbeskrivningen och den borde därför rätteligen ha avvisat ansökningen.

Utveckling av grunder och sakomständigheter avseende tillåtligheten

Grustäkt

I 9 kap. 6 § miljöbalken anges att om en täkt av naturgrus kräver tillstånd eller anmälan enligt detta kapitel eller föreskrifter som har meddelats med stöd av kapitlet, får täkten inte komma till stånd om

1. det med hänsyn till det avsedda användningsområdet är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att använda ett annat material,
2. naturgrusförekomsten är betydelsefull för nuvarande eller framtida dricksvattenförsörjning och täkten kan medföra en försämrad vattenförsörjning, eller
3. naturgrusförekomsten utgör en värdefull natur- eller kulturmiljö.

Bakgrunden till bestämmelserna i 9 kap. 6 f § miljöbalken är att grusåsarna har stor betydelse för den nationella, regionala och lokala vattenförsörjningen (såsom dricksvattentäkter och för konstgjord infiltration vid behandling av ytvatten) och att naturgrus är en ändlig resurs som finns i mycket begränsad omfattning.

Lagstiftningen föreskriver att det ändamål/intresse som främjar en god resurshushållning på lång sikt ska äga företräde. Naturgruset är en begränsad och ändlig resurs och en grustäkt i området innebär att naturgruset för alltid går förlorat samt riskerar grundvattenmagasinet, möjligheten till infiltration och därmed mellan-kommunal vattentäkt, samt nuvarande infiltration och vattentäkt. I motsats till grustäkt nyttjar vattentäkten naturgruset utan att förbruka detsamma, vilket gör att naturgruset kommer att finnas kvar för framtida nyttjande. Vattentäkt/vattenförsörjningsintresset i Kungälv främjar således en god resurshushållning på lång sikt, vilket grustäktverksamhet i området inte gör.

Kommunens uppfattning är att naturgrusförekomsten är betydelsefull för nuvarande och framtida dricksvattenförsörjning (detta torde vara ostridigt) och att det föreligger risk för att grustäkten kan medföra en försämrade vattenförsörjning. Det föreligger därutöver inte tillräckligt underlag för att kunna bedöma hur stor risk som föreligger mot vattentäkten och grundvattenförekomsten. Under sådana förhållanden väger behovet av att för framtiden säkerställa det aktuella området för dricksvattnet betydligt tyngre och ska därför ges företräde. Miljööverdomstolen har i två avgöranden från 2006 (se MÖD 2006:29 och MÖD 2006:40) vägt behovet av naturgrustäkt mot behovet av att bevara och säkra dricksvattenförsörjningen. I båda fallen fann domstolen att det fanns behov av täktmaterialet, men att behovet av att för framtiden säkra det aktuella området för dricksvattenutvinning hade betydligt större tyngd och skulle därför ges företräde. I förarbetena (prop. 2008/09:144 s. 17 f) hänvisades till ovan angivna avgöranden. Det konstaterades att när den tidigare otydliga behovsprövningsregeln i 9 kap. 6 a § tas bort bör det i stället införas en bestämmelse som anger att en täkt av naturgrus inte får komma till stånd inom områden av betydelse för nuvarande eller framtida dricksvattenförsörjning. En sådan bestämmelse överensstämmer med gällande praxis. Vidare angavs att om det inte finns någon risk för att täkten medför en försämrade vattenförsörjning, bör det vara möjligt att tillåta en viss täktverksamhet.

I Miljööverdomstolens avgörande MÖD 2010:22 blev utgången en annan än i MÖD 2006:29 och MÖD 2006:40, men där konstaterade domstolen att bolaget visat, med de försiktighetsmått som föreskrivits, att fortsatt täktverksamhet i det område som ansökan avser kan bedrivas utan risk för påverkan på grundvattenförsörjningen. Utredningen som getts in hade dessutom inte heller ifrågasatts av SGU. Tillståndet begränsades i tiden och mängden uttag med hänsyn av bl.a. att det är viktigt att skydda vattenförsörjningen. I det nu aktuella målet har sökanden inte visat att verksamheten kan bedrivas utan risk för en försämrade vattenförsörjning. Dessutom har SGU i nu aktuellt fall avstyrkt ansökan. Dessutom har länsstyrelsens vattenavdelning samt experter inom hydrogeologi ansett att ansökan och dess underlag för bristfälligt för att kunna bedöma om grustäktens påverkan på vattentäkten. Enligt 9 kap 6 f § miljöbalken är det tillfyllest att grustäkten ”kan”

medföra en försämrad vattenförsörjning för att tillstånd ska vägras. Enligt förarbetena till lagrummet (prop. 2008/09:144 bl.a. s. 18) avses härmed att tillstånd till grustäkt endast ska ges om ”det inte finns någon risk att grustäkten försämrar vattenförsörjningen”. Kommunen vill erinra om att det är sökanden som har bevisbördan för att de krav som uppställs i lagstiftningen är uppfyllda och skyldigheten att genom ansökan med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning och underlag, styrka att tillstånd kan medges till sökt verksamhet. Sökanden har alltså bl.a. att styrka de faktiska förhållandena i dag och att verksamheten kan bedrivas utan risk för skada på vattenintressena. Uppgifterna måste vara av en sådan karaktär och så pass långtgående samt aktuella att verksamhetens effekter kan utredas. För det fall detta inte är uppfyllt och verksamhetens verkningar inte kan fastställas ska ansökan avslås (se bl.a. prop. 1997/98:45 del 1 s. 294). Sökanden i en täktansökan har alltså att redovisa undersökningar rörande täktens lämplighet för exploatering. Underlaget ska därför redovisa utförda undersökningar i området, grusvolym, materialsammansättning samt uttagbar mängd exploaterbart material. Vidare ska i underlaget för täktansökan redovisas förekommande vattentäkter, grundvattensytans läge samt brytningsdjupet i förhållande till högsta grundvattenyta. Tillstånd ska inte lämnas förrän närmare undersökningar och utredningar visat att grundvattenskyddets intressen inte äventyras. Om det föreligger oklarheter i något avseende faller dessa oklarheter tillbaka på sökanden. Det föreligger stora kunskapsbrister i ansökan och dess underlag avseende ett flertal förhållanden såsom exempelvis grundvattennivån, grundvattnets strömning och lokalisering av eventuell vattendelare. De utredningar och mätningar som gjorts är otillräckliga. Mätpunkterna för mätningen av grundvattennivåerna måste placeras på väl valda platser och i rätt höjd för att ge en rättvisande bild av vilka grundvattennivåer som förekommer inom området och informationen om tjockleken på den omättade zonen m.m. Detta har inte gjorts på rätt sätt. SGU har dessutom konstaterat att verksamheten pågått under lång tid med undermålig kontroll av grundvattennivåer. Osäkerheten och bristen på kunskap om viktiga förhållanden i området är i aktuellt fall för stor för att man ska kunna tillåta materialtäktverksamhet i området, framförallt med de risker denna typ av verksamhet kan innebära för pågående vattentäktverksamhet inom samma område. En del av det material som sökanden hänvisat till har sökanden tolkat

felaktigt. Sökanden synes t.ex. basera sin bedömning avseende vattendelaren på VBB VIAK:s PM angående skyddsföreskrifter för Lysegårdens grundvattentäkt från 1991. Att sökanden inte har haft tillräcklig kunskap för att förstå och tolka VBB VIAK:s PM korrekt framgår med all tydlighet av nu bifogad PM från Sweco. Så som framgår av bifogad PM från Sweco finns det dessutom mycket som talar för att brytning redan har skett under grundvattennivån och att fortsatt täktverksamhet ytterligare skulle sänka grundvattennivån i området. Detta betyder att täkten redan har medfört en försämrad vattenförsörjning. Vidare har SGU förespråkat att uttaget av naturgrus ska upphöra, vilket som sagt bör ha en avgörande betydelse för om tillstånd ska meddelas eller ej. I detta sammanhang kan även noteras att mark- och miljödomstolen i sitt beslut rörande verkställighetsförordnande den 7 juni 2016 i nu aktuellt mål konstaterat att det inte är visat att det inte föreligger risk för irreversibla skador om ett verkställighetsförordnande lämnas. Brytning av naturgrus innebär en irreversibel påverkan på en ändlig naturresurs. Att säkerställa tillgången till rent vatten är av sådant allt överskuggande allmänintresse att ett enskilt intresse, som det av sökanden företrädda, måste stå tillbaka om risk för skada på det allmänna intresset inte helt kan uteslutas (jfr. Vänersborgs tingsrätt, mark- och miljödomstolen, dom den 9 juni 2016 i mål M 1634-16). Sökanden har inte med tillräcklig säkerhet kunnat visa att täktverksamheten inte kan skada grundvattenmagasinet. Av vad som redogörs för i det av Sweco upprättad PM framgår till och med att täktverksamheten troligtvis redan har medfört en försämrad vattenförsörjning. Mot bakgrund härav har sökanden inte visat att ansökan är förenlig med bestämmelserna i 9 kap. 6 f § miljöbalken. På grund av detta anser kommunen att det överklagade beslutet ska upphävas och sökandens ansökan ska avslås.

Bergtäkt

Av skäl som redogjorts för kan sökt verksamhet inte anses tillåtlig inom det aktuella området, varför även ansökan om tillstånd avseende bergtäkten ska avslås.

Utveckling av grunder och sakomständigheter avseende tillägg av villkor.*Grustäkt*

Tillägg av villkor behöver göras eftersom de av MPD föreskrivna villkoren inte garanterar att grustäkten inte medför en försämrad vattenförsörjning.

Innan kontrollprogram antas och innan det att tillsynsmyndigheten godkänner detsamma ska kontrollprogrammet samrådas med Kungälv kommun, sektorn för samhällsbyggnad, VA-teknik. Att utforma ett relevant kontrollprogram som verkligen syftar till att skydda nuvarande grundvattentäkt och även skydda och bevara den grundvattenförande formation som utgör en framtida resurs för dricksvattenframställning är ett tämligen omfattande arbete med utdröningar i flera steg under en längre tidsperiod. Att skaffa sig tillräckligt med kunskap om formationen för att kunna utforma ett sådant kontrollprogram och för att kunna bedöma relevansen i ett förslag till kontrollprogram är något som vanligtvis tar lång tid. Att tillräcklig kunskap och förståelse hittills har saknats hos inblandade parter under årtionden är en stark varning om att nuvarande och framtida vattenförsörjning äventyras om fortsatt tillstånd lämnas utan långtgående korrekt regleringar i själva tillståndet och kontrollprogrammet.

Brytning av grus ska inte tillåtas innan minst ett års mätningar av grundvattennivåer finns enligt kontrollprogram. Detta är nödvändigt för att säkerställa att eventuell fortsatt brytning sker utifrån välgrundade antaganden om grundvattenytan.

Tillägg av villkor att all avspolning, tvätt etc av fordon inom täktområdet är förbjuden ska göras. Anledningen till detta villkor finns utvecklat på sidan 4 i PM upprättat av Sweco.

Vidare ska tillståndet tidsbegränsas till högst 10 år eftersom man bättre kan förutse vattenbehovet m.m. under en sådan tidsperiod.

Bergtäkt

I denna del hänvisas till vad som anges ovan angående kontrollprogram, tvätt av fordon och tidsbegränsningen på 10 år. Vad gäller villkor rörande sprängmedel är detta av avgörande vikt för att vatten som infiltreras inte ska föra med sig restprodukter från sprängmedlet som påverkar kvaliteten av vattnet negativt.

Miljöbalkens syfte är att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, se 1 kap. 1 § miljöbalken. Vad hållbar utveckling innebär konkretiseras i de 16 miljökvalitetsmål som riksdagen har antagit. Ett av dessa 16 miljökvalitetsmål är "Grundvatten av god kvalitet" som syftar till att säkerställa en god och kvalitetsmässigt bra tillgång på grundvatten i dag och i framtiden. Av denna anledning är det viktigt att så långt som möjligt bevara naturgrusavlagringar som grundvattenresurs. Miljökvalitetsmålet innebär bl.a. att naturgrusavlagringar med stort värde för dricksvattenförsörjningen ska bevaras. Preciseringsen förtydligar att naturgrus är en ändlig naturresurs som ska användas sparsamt. Om miljökvalitetsmålet ska uppnås måste uttagen av naturgrus minska och detta gäller även områden där täktverksamhet redan bedrivs. Ansvarig myndighet för miljökvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet och expertmyndighet för grundvatten är Sveriges geologiska undersökning, SGU.

Kommunen vill särskilt trycka på att SGU yttrat sig såsom expertmyndighet, med uppdrag att såväl verka för ett skydd av grundvattnet som främjandet av ett hållbart samhällsbyggande. SGU:s yttrande och ställningstagande i ärendet är således opartiskt inte bara till parterna i målet, utan även i förhållande till de två allmänna intressena (vatten- respektive grusintresset) i målet. SGU:s yttrande bör därför väga tungt i målet. Länsstyrelsen, miljöskyddsavdelningen, har i sitt yttrande den 3 november 2016 anförts att länsstyrelsens tolkning är att SGU aldrig tagit direkt ställning till bolagets reviderade yrkande. Till skillnad mot länsstyrelsen anser kommunen, så som framfördes under sammanträdet den 10 november 2016, att det svar som SGU angav när de fick bolagets reviderade yrkande på remiss inte kan tolkas på annat sätt än att SGU har tagit ställning till bolagets reviderade yrkande och att SGU trots revideringar då vidhöll de synpunkter som de framfört i sitt första yttrande. SGU uppgav i sitt yttrande den 24 november 2015 följande. "SGU har i ett

tidigare skede yttrat sig angående denna verksamhetsansökan och hänvisar till detta." Kommunens uppfattning är att om SGU inte vidhöll det yttrande som de tidigare avgivit även efter bolagets reviderade yrkanden skulle SGU inte ha hänvisat till sitt tidigare yttrande utan några som helst inskränkningar. Så som framfördes under sammanträdet den 10 november 2016, och som framgår av den e-post-kommunicering mellan kommunen och SGU som ingavs som bevisning i målet under sammanträdet den 10 november 2016, hade kommunen kontakt med SGU i samband med att bolagets reviderade yrkanden var ute på remiss. SGU uppgav då bl.a. följande i e-postskrivelsen från den 2 december 2015. "Vi har resonerat som er att hålla fast vid våra tidigare ställningstaganden och lämnar därför inga nya synpunkter på ärendet nu." Detta styrker kommunens uppfattning att SGU vidhåller de synpunkter som framförts i det första yttrandet från den 13 januari 2015, även med beaktande av bolagets reviderade yrkanden. Ovan angivet visar således att SGU har tagit ställning till bolagets reviderade yrkande och att SGU fortfarande håller fast vid sina tidigare ställningstaganden även med beaktande av bolagets reviderade yrkanden.

I 2 kap. 1 § miljöbalken anges att när frågor prövas om bl.a. miljötillstånd är alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet skyldig att visa att de förpliktelser som följer av 2 kap. miljöbalken iakttas. Det är således sökanden som har bevisbördan för att de krav som uppställs i lagstiftningen är uppfyllda och som har en skyldighet att genom ansökan med tillhörande underlag, styrka att tillstånd kan medges till sökt verksamhet. Sökanden har således bl.a. att styrka de faktiska förhållandena i dag och att verksamheten kan bedrivas utan risk för skada på vattenintressena. Uppgifterna måste vara av en sådan karaktär och så pass långtgående samt aktuella att verksamhetens effekter kan utredas. För det fall detta inte är uppfyllt och verksamhetens verkningar inte kan fastställas ska ansökan avslås (se bl.a. prop. 1997/98:45 Del 1 s. 294). Sökanden för en täktverksamhet har således att redovisa undersökningar rörande täktens lämplighet för exploatering eller, så som i detta fall, fortsatt exploatering. Tillstånd ska inte lämnas förrän närmare undersökningar och utredningar visat att grundvattenskyddets intressen inte

äventyras. Om det föreligger oklarheter i något avseende så faller dessa oklarheter helt och hållet tillbaka på sökanden.

Så som Sweco Environment har redogjort för i till domstolen ingivna PM:en och under sammanträdet den 10 november föreligger för stora brister i underlaget till ansökan för att det ska gå att bedöma verksamhetens påverkan på miljön och hushållningen med mark och vatten, t.ex. kvarstår fortfarande oklarheter avseende grundvattennivåer, grundvattenströmningen och en eventuell vattendelares lokalisering. Vidare saknas det fullständiga uppgifter om hur provtagningar har skett och hur man har gått tillväga, vilket är oerhört viktig information för att rätt kunna värdera mätningsresultat m.m. Bolaget har hänvisat till utredningar där det står om en grundvattendelare, men inte i något fall har grundvattendelarens läge kunnat verifieras med data. Om det tidigare eventuellt funnits en grundvattendelare kan denna dessutom ha grävs bort då stora mängder grus- och sandmaterial under årens lopp grävts bort. Till och med bolagets egna mätningar av grundvattennivåer talar för att grundvattendelaren inte finns där bolaget hävdar att den finns och att grundvattenströmningen är mot sydost, dvs. i riktning mot Lysegårdens vattentäkt. Bolagets egna mätresultat visar att det finns områden där täktverksamheten redan i dag gått ner under grundvattennivån i det nedre magasinet och att en grundvatten-sänkning sker. Av punkten 3.3.1 i samma PM som nämns i avsnittet ovan framgår även att de av Bolaget tagna vattenanalyserna inte är gjorda på så sätt att de kan fånga upp alla tänkbara föroreningar. Även SGU:s tidigare påpekanden om brister är fortfarande relevanta eftersom det i princip inte har presenterats något nytt underlag sedan SGU uttalade sig. SGU har påtalat brister i underlaget så som t.ex. kring grundvattnets strömning. SGU har vidare anmärkt på att inget klagörande nås om lokaliseringen av vattendelare. SGU:s bedömning var också att verksamheten pågått under lång tid med undermålig kontroll av grundvattennivåer och att effekten av detta samt av tidigare tillstånd är att det redan nu finns alltför liten omättad zon ovanför grundvattnet. SGU ansåg att uttaget av naturgrus i första hand borde upphöra. Även i länsstyrelsens, miljöskyddsavdelningen, yttrande från den 3 november 2016 anges att den dokumentation som har lagts fram om grundvattenytans läge inte är tillräcklig för att avgöra det exakta brytdjupet. Vidare

anges också att det inte går att dra några säkra slutsatser om grundvattendelare i tälkten om detta inte har utretts under nu rådande markförhållanden. De av expertmyndigheter och oberoende experter inom hydrogeologi konstaterade bristerna i underlaget är så väsentliga att ansökningen inte borde ha kunnat läggas till grund för en saklig prövning. MPD skulle därför inte ha godkänt miljökonsekvensbeskrivningen och den borde därför rätteligen ha avvisat ansökningen.

Även beträffande bergtälkten har SGU haft uppfattningen att underlaget är bristfälligt. SGU har påtalat att det behövs betydligt mer redovisning kring vad det föreslagna uttaget av bergmaterial, med mycket stora förändringar i topografiska förhållanden, innebär för grundvattnet i både berggrund och jordlager. Innan sådant underlag är framtaget m.m. anser SGU att ett tillstånd inte bör ges för vidare bergtäktsverksamhet. Så som framgått av de av Sweco Environment upprättade PM:en och av vad som framfördes under sammanträdet den 10 november 2016 är även hydrogeologerna vid Sweco Environment av denna uppfattning och de menar att en sådan kunskapsbrist utgör en uppenbar risk för grundvattenkvaliteten i området. Det är viktigt att notera att hela bergtälkten och hanteringen av dessa massor föregår inom tillrinningsområdet för vattentälkten. Hydrogeologer vid Sweco Environment har redogjort för vilka påtagliga risker som finns med en sådan verksamhet som en bergtäktsverksamhet, bl.a. med anledning av sprängning och betydande transporter. Vattnet som infiltrerar kommer av naturliga skäl ha lågt pH och förhöjda halter av metaller på grund av kontakten med krossat material. Dessutom finns påtaglig risk att vattnet för med sig restprodukter från sprängmedlet. Några undersökningar av detta inom ramen för pågående verksamhet synes inte ha gjorts och det får därför förutsättas utgöra en risk för grundvattenkvaliteten i området. De av SGU och oberoende experter inom hydrogeologi konstaterade bristerna i underlaget är så väsentliga att ansökningen inte borde ha kunnat läggas till grund för en saklig prövning. MPD skulle därför inte ha godkänt miljökonsekvensbeskrivningen och den borde därför rätteligen ha avvisat ansökningen.

Bolaget angav i sitt yttrande från den 8 november 2016 att bolaget följt de anvisningar som länsstyrelsen har haft för processen. Det är dock inte av avgörande

betydelse vad länsstyrelsen sagt i ett samråd, utan det är verksamhetsutövaren som har att tillse att samrådet sker i enlighet med miljöbalkens regler. Kommunen vidhåller att bristerna i samrådsförfarandet är så allvarliga det inte är möjligt med komplettering i efterhand och att ansökan därför ska avvisas även av denna anledning.

Vad gäller grustäkten är grunden för andrahandsyrkandet att mark- och miljödomstolen ska avslå bolagets yrkande om tillstånd att naturgrusförekomsten är betydelsefull för nuvarande och framtida dricksvattenförsörjning och att bolaget inte har visat att grustäkten inte kan medföra en försämrad vattenförsörjning.

Av 9 kap. 6 f § miljöbalken framgår att en täkt av naturgrus som kräver tillstånd inte får komma till stånd om naturgrusförekomsten är betydelsefull för nuvarande eller framtida dricksvattenförsörjning och täkten kan medföra en försämrad vattenförsörjning. Det ska noteras att det är tillräckligt att grustäkten "kan" medföra en försämrad vattenförsörjning för att tillstånd ska vägras. Enligt förarbetena till lagrummet (prop. 2008/09:144 bl.a. s. 18) avses härmed att tillstånd till grustäkt endast ska ges om "det inte finns någon risk att grustäkten försämrar vattenförsörjningen". Här har lagstiftaren således gjort det lätt för tillämparna genom att uttryckligen ange att dricksvattenförsörjningen går före rätten att få ta ut naturgrus. Det finns ingen avgränsning i lagrummet att denna avvägning endast ska gälla inom områden som ligger inom vattenskyddsområden. Kommunens uppfattning är att naturgrusförekomsten är betydelsefull för nuvarande och framtida dricksvattenförsörjning (vilket också är ostridigt i målet) och att det föreligger risk för att grustäkten kan medföra en försämrad vattenförsörjning. Det föreligger därutöver inte tillräckligt underlag för att kunna bedöma hur stor risk som föreligger mot vattentäkten och grundvattenförekomsten. Under sådana förhållanden väger behovet av att för framtiden säkerställa det aktuella området för dricksvatten betydligt tyngre och ska därför ges företräde. I Miljööverdomstolens dom, MÖD 2010:22, tilläts en täktverksamhet, men där konstaterade domstolen att verksamhetsutövaren visat, med de försiktighetsmått som föreskrivits, att fortsatt täktverksamhet i det område som ansökan avsåg kunde bedrivas utan risk för påverkan på

grundvattenförsörjningen. Den utredning som getts in i målet hade dessutom inte ifrågasatts av varken länsstyrelsen eller SGU. Vidare hade det inte heller framförts någon oro för vattenförsörjningen från berörda kommuner. Tillståndet begränsades i tiden och mängden uttag med hänsyn till bl.a. att det är viktigt att skydda vattenförsörjningen.

Avgörande skillnader föreligger mellan nu aktuellt mål och det ovan nämnda. I det nu aktuella målet har bolaget inte visat att verksamheten kan bedrivas utan risk för en försämrad vattenförsörjning. Dessutom har SGU i nu aktuellt fall i första hand ansett att uttag av grus inte ska tillåtas. Länsstyrelsen, miljöskyddsavdelningen, har ansett att den dokumentation som har lagts fram av bolaget om grundvattenytans läge är bristfällig. Dessutom har experter inom hydrogeologi ansett att ansökan och dess underlag för bristfälligt för att kunna bedöma om grustäktens påverkan på vattentäkten. Dessutom är kommunen djupt oroade över täktens påverkan på kommunens vattenförsörjning. Så som tidigare redogjorts för under kommunens förstahandsyrkande föreligger stora kunskapsbrister i ansökan och dess underlag avseende ett flertal förhållanden såsom exempelvis grundvattennivån, grundvattnets strömning och lokalisering av eventuell vattendelare. De utredningar och mätningar som gjorts är otillräckliga. Mätpunkterna för mätningen av grundvattennivåerna måste placeras på väl valda platser och i rätt höjd för att ge en rättvisande bild av vilka grundvattennivåer som förekommer inom området m.m. och provtagningar för vattenanalyser måste ske på rätt nivåer. Detta har inte gjorts på rätt sätt. SGU har dessutom konstaterat att verksamheten pågått under lång tid med undermålig kontroll av grundvattennivåer. Osäkerheten och bristen på kunskap om viktiga förhållanden i området är i aktuellt fall för stor för att man ska kunna tillåta materialtäktverksamhet i området. Det finns även fakta som talar för att brytning redan har skett under grundvattennivån, att grundvattensänkning sker och att fortsatt täktverksamhet ytterligare skulle sänka grundvattennivån i området. Detta betyder att täkten redan har medfört en försämrad vattenförsörjning. Vidare har SGU förespråkat att uttaget av naturgrus bör upphöra, vilket som sagt bör ha en avgörande betydelse för om tillstånd ska meddelas eller ej. Av länsstyrelsens, miljöskyddsavdelningen, yttrande från den 3 november 2016 framgår att

länsstyrelsen funnit att kommunen har visat att dricksvattenintresset är starkt och att länsstyrelsen bedömer att all ytterligare brytning av grus har en påverkan på den omättade zonens förmåga till rening av infiltrerande vatten. Länsstyrelsen uppger vidare i samma yttrande att den dokumentation som har lagts fram om grundvattenytans läge är inte tillräcklig för att avgöra det exakta brytdjupet. I detta sammanhang är det vidare värt att notera att de verksamheter som material från området går till, bl.a. ridbanor och golfbanor, inte kan anses vara prioriterade utifrån perspektivet samhällsnytta satt i relation till vattenförsörjning. Mot bakgrund härav har bolaget inte visat att ansökan är förenlig med bestämmelserna i 9 kap. 6 f § miljöbalken. På grund av detta anser kommunen att det överklagade beslutet ska upphävas och bolagets ansökan ska avslås.

Vad gäller bergtäkten är grunden för avslagsyrkandet att bolaget inte uppfyllt beviskraven enligt 2 kap. 1 § miljöbalken för att tillstånd ska ges till sökt verksamhet. I denna del hänvisas till vad som angivits ovan om alla brister i underlaget som redogjordes för under förstahandsyrkandet rörande bergtäkten. Om mark- och miljödomstolen skulle finna att underlaget är tillräckligt för att kunna göra en saklig prövning anser kommunen att bristerna i underlaget i vart fall innebär att bolaget inte har visat att de förpliktelser som följer av 2 kap. miljöbalken iakttas, varför ansökan i så fall borde ha avslagits.

Vad gäller både grustäkten och bergtäkten har kommunen i tredje hand bl.a. yrkat på att tillståndet endast ska gälla i tio år. Anledningen till att kommunen vill tidsbegränsa tillståndet till tio år beror på osäkerheter i såväl vattentäktens nuvarande som kommande värde för kommunens vattenförsörjning och bolagets förmåga att uppfylla och efterleva de krav som ställs i ett kontrollprogram.

Vad gäller grustäkten har kommunen bl.a. framställt ett krav på att brytning av grus inte ska tillåtas innan minst ett år uppföljning enligt kontrollprogram skett. Anledningen till detta krav är att de mätningar som skett hittills inte är tillräckliga för att bedöma grundvattenströmningen i området och inte heller påverkan från verksamheten på grundvattnet i området. Mätningar och vattenprovtagning bör

utföras enligt ett väl genomtänkt kontrollprogram med fler mätpunkter än de som finns i dag. Detta är nödvändigt för att säkerställa att eventuell fortsatt brytning sker utifrån välgrundade antaganden om grundvattenytan.

Målet gäller tillstånd till fortsatt täkt av berg och grus. Kommunen, å sin sida, värnar om vattenresursen och Lysegårdens vattentäkt. Lysegårdens vattentäkt är en av tre kommunala täkter som försörjer kommunens abonnenter med dricksvatten och är mycket betydelsefull, inte bara för Kungälv kommun utan även för andra kommuner. Ur kommunens perspektiv finns det två olika intressen i målet. Täktintresset kontra vattenintresset. Det bästa möjliga hade varit om de två olika intressena kunde fortsatt bedrivas, utan att den ena verksamheten negativt påverkar den andra och tvärtom. Om det hade varit så hade kommunen, naturligtvis, inte haft några synpunkter på bolagets ansökan till fortsatt verksamhet på platsen. Nu är det emellertid inte så. För kommunens del, som vill skydda vattentäkten och vattenresursen, är just det stora problemet i målet att bolaget inte med tillfredsställande säkerhet kunnat visa att någon negativ påverkan inte kommer att ske på vattenresursen,

Både myndigheter (SGU och länsstyrelsen) och experter inom hydrogeologi har påtalat ett stort antal brister i det underlag som ligger till grund för prövningen av den fortsatta täktverksamheten. I denna del ska särskilt beaktas SGU:s yttrande, vars ställningstagande är opartiskt i förhållande till parterna i målet och till de båda intressena som ska vägas mot varandra. SGU anser att det föreligger betydande brister i provningsmaterialet både vad gäller grustäkten och bergtäkten. Dessa brister varken kan, eller bör, mark- och miljödomstolen bortse ifrån. Särskilt inte när det, i den andra vågskålen, ligger ett av de allra tyngsta samhällsintressena vi har, nämligen vattenförsörjningen. Lysegårdens vattentäkt och vattenresursen är vidare inte betydelsefull bara för Kungälv kommun. Göteborgsregionen, GR, har pekat ut resursen som intressant även som framtida dricksvattentäkt i ett mellan-kommunalt perspektiv. Med hänsyn till blott risken för negativ påverkan på vattentäkten och vattenresursen, från de ansökta verksamheterna, och bristerna som finns i det underlag som presenteras, måste och ska mark- och miljödomstolen

avvisa den ifrågavarande ansökan eller i vart fall avslå densamma. Enligt 2 kap. 1 § miljöbalken har bolaget bevisbördan för att de ansökta verksamheterna ryms inom miljöbalkens tillåtlighetsregler och därför ska tillåtas. Bolaget har således bevisbördan för att de ansökta åtgärderna är tillåtliga. Förutom att bolaget har bevisbördan för sin talan/ansökan ska bolagets bevisning, dvs. underlag, vara av sådan art att den uppnår ett visst beviskrav. I ett mål av förevarande slag, där täktintresse kontra det samhällsnyttiga vattenintresset ska vägas, är beviskravet högt ställt. Någon bevislättning finns inte för bolaget. Därmed ska bolagets bevisning styrka/visa deras talan. Det ska således inte råda några som helst tvivel, av vad slag det vara må, kring bolagets talan/ansökan eller bevisning. Så är inte fallet. Bolaget har i målet inte förebringat bevisning som uttryckligen och odiskutabelt styrker att någon negativ påverkan på vattentäkten och vattenresursen inte kommer att uppkomma. Kommunen har istället visat, trots att man inte har bevisbördan, att stora osäkerheter föreligger i underlaget. Av bolaget förebringad bevisning har inte det bevisvärde som krävs för att beviskravet ska anses uppfyllts för bifall till deras ansökan. Kommunens talan ska därför, istället, vinna bifall.

Kommunen har till stöd för sin talan redovisat bland annat PM upprättat av Sweco Environment AB dels den 20 juni 2016 angående kommentarer rörande i målet aktuellt MPD-beslut, dels den 15 december 2016 angående kommentarer rörande yttrande från Aktiebolaget Sand & Trä.

Naturskyddsföreningen (nedan föreningen) har yrkat att fortsatt tillstånd för verksamheten med tillverkning av anläggningsjord inte får fortsätta fram tills miljödomstolens slutliga beslut vunnit laga kraft. Föreningen har också yrkat att inga sprängningar får förekomma mellan december och midsommar på grund av hänsyn till skyddsklassade rovfågelarter som finns i närområdet. Föreningen har anfört bland annat. Beslut i MPD ska ”främja miljöbalkens mål att tillförsäkra människorna en långsiktigt hållbar utveckling och skydd mot skador och olägenheter. Värdefulla natur- och kulturmiljöer ska bevaras liksom den biologiska mångfalden. En god hushållning med mark och vatten liksom med material och råvaror ska eftersträvas”. Beslutet uppfyller inte dessa krav när det gäller jord-

framställning. Det är positivt att man ej ger tillstånd för att använda hästgödsel och rötslam. Tillverkning av anläggningsjord medför hög risk att skada miljön med negativ inverkan på yt- och grundvatten. Området är tillrinningsområde för Lysegårdens dricksvatten och föreslaget vattenskyddsområde för Göta älv. Det hänvisas till delar av miljöbalken, framförallt 2 kap. 2 §, 3 §, 6 § och 7 § angående risker med det material som kommer att tillföras till området för tillverkning av anläggningsjord. Valet av plats ska enligt 6 § miljöbalken ”vara lämplig och inte medföra risker för miljön och hälsan”. Vattenskyddsområden och vattentäkter är områden som kräver särskild hänsyn. Beslutet tar inte hänsyn till att denna typ av verksamhet medför en föroreningsrisk. Provtagning av lakvatten behövs för att få fullgod kontroll huruvida det tillförda materialet innehåller halter av ämnen som riskerar att förorena i området. I beslutet beaktas endast totalkväve, totalfosfor, olja och suspenderade ämnen. Även andra föroreningar kan förekomma, vilket borde ingå i beslutet. Särskild varsamhet och försiktighet ska iakttas i samhällsutvecklingen så att inte befintliga eller potentiella vattenproduktionsområden kommer till skada. Därför borde provtagning utgå från normer för dricksvatten. Beslutet ger tillstånd till framställning av 35 000 ton jord per år inklusive inblandning av högst 2 000 ton genom kompostering behandlat park- och trädgårdsavfall. I beslutet saknas uppgifter om vilka mängder jord och schaktmassor som kommer att tillföras. Det innebär att det inte går att bedöma riskerna fullt ut. För att få använda schaktmassor och annat avfall för anläggningsändamål är det en förutsättning att det är så rent att det inte finns någon risk för att förorena miljön. I Naturvårdsverkets Handbok 2010:1 anges nivåer för halterna i de jord- och schaktmassor som tas emot vilka inte får överstiga nivåer för mindre än ringa risk. Kvaliteten i schaktmassor anges i olika nivåer. I Handbok 2010:1 hänvisas till avsnitt 9.3 som anger nivåer för mindre än ringa risk. För att få bra kontroll av schaktmassorna erfordras enligt Handbok 2010:1 omfattande mätningar. Den av bolaget föreslagna metoden att kontrollera med hjälp av frågeformulär är otillräcklig och kan inte uppfylla kunskapskravet i 2 kap. 2 § miljöbalken. I ansökan anger bolaget användning av bark- och torvmull. Dessa material kommenteras ej i beslutet. Uppgift saknas i beslutet huruvida dessa material och eventuellt andra får blandas in i jord/schaktmassor. Kompostmaterial från park- och trädgårdsavfall

samt schaktmassor och eventuellt övrigt material kan innehålla farliga ämnen om det bedömts som sällsynt. Det medför risker för miljö och hälsa när denna typ av verksamhet kan komma att pågå under en lång tidsperiod (25 år) och när mycket stora volymer hanteras. Här är försiktighetsprincipen tillämplig, den ska användas vid eventuell risk, 2 kap. 3 § miljöbalken. Av tidigare handlingar i ärendet framgår att uppmätta halter har överskridit förslaget maxvärde relativt ofta, speciellt för totalkväve. Trots detta har anmärkningsvärt få mätningar genomförts och dessutom även när det inte kommit vatten ur provtagningsröret. Det är därför bra att man i beslutet uppmärksammar detta och kräver provtagning när det finns ett flöde från verksamheten.

Föreningen anser att verksamheten har skadat miljön genom dess utsläpp till yt- och grundvattnet (tillrinningsområde för nya föreslagna vattenskyddsområde). Som motiv hänvisar de till riskerna med föroreningar i det tillförda materialet till området för tillverkning av anläggningsjord, omfattande sprängningar och borttagande av sand. Bolaget har inte visat (eller bemött) med mätningar och analyser att de risker de påtalat är ogrundade. Följande risker är allvarligast. Material som ofta innehåller miljöfarliga ämnen har hanterats i stora volymer och under lång tid ca 16 år. Bland annat har följande material använts för jordframställningen. Slam från reningsverk, hästgödsel, kompost av utländska frukter och trädgårdsavfall, rötslam, och schaktmassor. Inga heltäckande mätningar och analyser har gjorts för att kontrollera lakvattenkvaliten från verksamheten. Detta trots att man genom åren hanterat stora volymer som innehåller en okänd mängd av miljöfarliga ämnen som spridits till omgivningen med lakvattnet, bl.a. från hästgödsel (risk för antibiotika), rötslam, vilket koncentrerar föroreningsinnehållet (ftalater, dioxiner, PAH, PCB, LAS, PFOS, triclosan m.fl.) och kompost (innehåller ofta bekämpningsmedel mm). Det anges inget i tillståndet om att schaktmassor får användas. Under villkor anges att jord- och schaktmassor som tas emot inte får överstiga nivåer för mindre än ringa risk enligt Naturvårdsverkets Handbok 2010:1 eller senare uppdateringar av denna. "Förutsättningar för mindre än ringa risk" anger bl.a. "Skydd av grundvatten och ytvatten". Bedömningar av risken för spridning utgår vanligen från avfallets lakbarhet, exempelvis de beräkningar som

ligger till grund för mottagnings-kriterierna vid deponier eller de beräkningar som gjorts för Naturvårdsverkets förslag till nivåer som innebär mindre än ringa risk. Dessa modeller bygger på att lakbarheten av avfallet under givna förutsättningar inte ska orsaka oacceptabla halter i grundvatten eller ytvatten. Det anges även "att haltökningen av metaller i ytvatten skall vara måttlig i förhållande till normalt förekommande halter". Inga maximala mängder av jord- och schaktmassor anges. Här kommer stora mängder att hanteras och lagras under många år. Inga beräkningsmodeller visar hur mycket av förekommande oönskade ämnen beräknas lakas ur till yt- och grundvattnet. Endast N_{tot} och P_{tot} har och föreslås fortsatt att analyseras. Vissa mätningar ligger långt över "MPD" (2016-04-14) föreskriva gränsvärde på N 1250 µg/l och P 50 µg/l. Uppmätt i röret N 4200 µg/l och P 870 µg/l. Alltså 2>15 gånger högre. Villkoret enligt MPD anses uppfyllt även om ett av fyra prov för respektive parameter överstiger begränsningsvärdet. Under 2014 och 2015 gjordes 6 vattenanalyser, varav 3 gjordes när inget vatten kom ur röret. Detta innebär att mycket stora utsläpp av N och P kan godkännas, vilket inte kan vara acceptabelt. Park- och trädgårdsavfall kommer att komposteras och finnas i stora volymer och under längre tider i verksamhetsområdet. Denna typ av avfall kan innehålla oönskade farliga ämnen som koncentreras av lakvattnet till dammarna och omgivningen. Romesjön är klassad som ekologiskt särskilt känslig enligt naturresurslagen och är av regionalt fiskeintresse och en kommunalbadsjö. Sjön är inte förurningsskadad dock är buffertkapaciteten i avtagande. Romesjön tål inte en försämring av vattenkvaliteten av tillrinnande vatten från bl.a. verksamheten. (I dagsläget har det allmänna förurningsläget förbättrats i Sverige.) En biologisk undersökning kompletterad av fysikalisk-kemisk undersökning av Romesjön och Väla bäck behöver göras för att förstå och kunna åtgärda de försämringar som kommit under senare åren. Om sprängningar fortsätter som planerat kommer restämnen från sprängmedel bl.a. ca 120 kg N/år till lakvattnet (enligt MKB:n). För att bygga upp erforderlig kunskap borde vattnet i sista dammen, vattnet från de olika grundvattenrören och från vattentäkten tas och analyseras samtidigt. Det är viktigt att detta görs av relevanta analysämnen. Från dammen behöver även bottensediment till ett visst djup analyseras. Lakvatten från sedimentationsdammarna rinner ur röret men även genom marklagren. Läckaget via marklagren tar

troligen olika vägar och viss volym når troligen grundvattnet. Den önskade utökningen av bergtäkten ligger i omedelbar närhet till Lysegårdsområdet. I detta område finns flera skyddsklassade rovfågelarter som häckar/har revir. Med hänvisning till artskyddsförordningen måste särskild hänsyn tas till flera av dessa skyddsklassade rovfågelarter. Detta innebär att inga sprängningar får förekomma mellan december och midsommar. Det råder brist på kunskapsunderlag och data om grundvattnet; därför är det svårt att bedöma huruvida miljöarbetet ger resultat och vilka insatser som behöver prioriteras. Arbetet med vattenskyddsområden, vattenförsörjningsplanering samt kunskapsuppbyggnad är prioriterat. Grundvatten behöver i högre grad än i dag beaktas i samhällsplanering samt tillsyns- och tillståndsärenden enligt 9 kap. och 11 kap. miljöbalken. Även arbetet med att minska och effektivisera användningen av bekämpningsmedel är viktigt. Kunskapen om grundvattnets kvalitet behöver förbättras. För att skydda kvaliteten på det råvatten som försörjer vattentäkterna behöver fler vattenskyddsområden inrättas. Dessutom behöver samtliga vattenskyddsområden som är beslutade med stöd av vattenlagen samt ytterligare ett antal beslutade med stöd av miljöbalken revideras. När det gäller bevarandet av naturgrusformationer är det mycket viktigt för måluppfyllnaden att hänsynstagandet till naturgrusets betydelse för dricksvatten samt natur- och kulturlandskapets värden fortsätter i prövningar för täkttillstånd och i övrig samhällsplanering. Vid tillståndsprövning av grustäkter behöver man i framtiden visa ökad hänsyn till viktiga grundvattenresurser. Ny forskning visar att rester av bekämpningsmedel mot ogräs, insekter och svampar finns kvar i kompostjord, trots att medlen betraktats som nedbrytbara. Det är också väl känt att flera vanliga bekämpningsmedel kan stå emot de naturliga processerna för nedbrytning i mark och läcka ut i vattenekosystem. Eftersom bekämpningsmedel är avsedda att effektivt döda levande organismer, är spridning med kompostjord knappast acceptabel ens om mängderna är mycket små.

Vidare hänvisas till bland annat utdrag ur från ett projekt benämnt Flodkräfta, bottenfauna och strömstare i Väla bäcks vattensystem - underökningar och restaureringsåtgärder i vilken det anförs bl.a. följande. Väla bäcks vattensystem, i vilket Romesjön ingår uppvisar en rad biologiska kvaliteter som emellertid är ringa

kartlagda. Det gäller bl.a. förekomst av flodkräfta, bottenfauna och strömstare, vars status i viss utsträckning sedan ett antal år bevakas av olika föreningar. Flodkräftebeståndet har haft en vikande trend sedan 1950-talet. Romesjöns Fiskevårdsområdesförening har sedan början av 1990-talet aktivt engagerat sig för en restaurering och en återetablering av flodkräftan. År 1991 erhöll föreningen ett visst stöd av länsstyrelsen för provfisker av beståndet. Sedan 2001 har döda kräftor hittats på land vid Romesjön och dess utlopp i Väla bäck. Under 2004 har föreningen uppfattat att oroväckande förändringar ägde rum i sjön, döda kräftor påträffades och dammusslor vandrade upp på grunt vatten. Föreningen kunde även observera en rik algförekomst och övergödningseffekter i vattnet. Väla bäck har tidigare varit en av kommunens mest värdefulla vattendrag vad gäller fågelarter knutna till rinnande vatten, framför allt strömstare och forsärla. Men även kungsfiskare har observerats i åns nedre lopp vid Göta älv. Sedan 2001 har även strömstarebeståndet gått starkt tillbaka i Väla bäck. Även om rastande och övervintrande strömstare generellt sett minskat i kommunens vattendrag under 2000-talet så är minskningen tydligast och störst i Väla bäcks vattensystem. Från uppåt 10-11 strömstarar i början av 1990-talet till 1-2 strömstarar under början av detta sekel. Under 2004 observerades inga strömstarar alls uppströms Romesjön. Några uppenbara förändringar i form av läckage från jordbruksmark eller andra tillkommande utsläpp till sjön eller bäcken har inte observerats.

Romesjöns Fiskevårdsområdesförening och AA dödsbo, KB, AB m.fl. har yrkat att fortsatt tillstånd för verksamheten med tillverkning av anläggningsjord inte får fortsätta fram tills miljödomstolens slutliga beslut vunnit laga kraft och att bolaget inte får förnyat tillstånd för jord-framställningen i det slutliga utslaget från miljödomstolen. De har anfört bl.a. följande. Som de, som känner till området väl, och även andra som uttalat sig i skrivningar och rapporter i ärendet kommer fortsatt jordframställning att påverka grundvattnet ytterligare. Verksamhetsområdet avvattnas till väst, syd och öst. De sedimenteringsdammar som uppförts fångar upp fasta partiklar och inte de vattenlösliga föroreningarna och gödningsämnen. Då väst, syd och öst runt verksamhetsområdet ingår i samma grundvattenområde är någon styrning inte

möjlig i detta sandiga och högt belägna område. De schaktmassor och annat material som finns kvar, som används till jordframställning, bör i stället användas till återställning av täktområden då bolaget inte längre får hantera hästgödsel och rötslam. Tidigare har man blandat gödsel och kompost och då som i juridisk mening inte är gödsel utan kompost ser de en fara att gödsel fortfarande kommer att hanteras på verksamhetsområdet. Vid syn på plats av domstolen kunde konstateras att stora mängder jordprodukter inblandats med gödsel lagrades utomhus. Skulle, mot förmodan, jordframställningen få förnyat tillstånd ska jordprodukter innehållande gödsel eller rötslam inte få hanteras på området. De som har vuxit upp vid Romesjön har sett de förändringar som inleddes år 2000 såsom årliga algblomningar som orsakat konstaterad syrerist och följdpåverkan av detta. Musselbeståndet söker sig till grunt vatten och blir offer för predatorer. Växtligheten runt stränder, vass har minskat betydligt och säv försvann nästan helt efter något år och är nu helt borta. Den minskade växtligheten får mycket stor inverkan och minskning av förnygring av fisk, vissa år har den helt uteblivet. Att kunna göra ett protokoll av deras iakttagelser och erfarenheter har de insett är ogörliga, än mindre till att leda dessa i bevis. I rapport från VISS kan man finna uppmätt föroreningsbelastning tagen 2008 och verksamheten har efter detta datum varit betydligt aktivare än före och då var föroreningsbelastningen mycket nära att bedömas som stor. VISS:s bedömning av potentiell föroreningsbelastning som gjordes av grundvattenförekomsten augusti 2008 blev totalpoängen 23,2. En grundvattenförekomst med poängsumma som är högre än 40 har bedömts ha en mycket stor potentiell föroreningsbelastning. En grundvattenförekomst med poängsumma mellan 25 och 40 har bedömts ha en stor potentiell föroreningsbelastning. En grundvattenförekomst med poängsumma mellan 10 och 25 har bedömts ha en måttligt potentiell föroreningsbelastning. En grundvattenförekomst med poängsumma mindre än 10 har bedömts ha en liten potentiell föroreningsbelastning. Skulle bolaget mot förmodan få förnyat tillstånd med jordframställningen eller någon annan miljöfarlig verksamhet på området har de inte något förtroende för dessa kontrollprogram. Både de som har varit och som ligger till grund för det sökta tillståndet, och de eventuellt kommande. Detta på grund av att det varit i form av egenkontroll som utförts av miljöinspektör som har haft samröre med bolaget. Provplatser och

provtagningarna har kunnat göras under gynnsamma förhållanden för bolaget. Bolaget anser att utsläppen inte eller ringa påverkat miljön i Romesjön men de har kunnat konstatera att utsläppen har påverkat mycket negativt och inga andra orsaker kunnat göra detta då förorenade verksamheter som jordbruk och enskilda avlopp förbättrats. De anser att miljökonsekvensbeskrivningen inte kan vara rätt av erfarenhet av vad som hänt under dessa år i Romesjöns miljö. Till detta kommer att bolaget i sin verksamhet använt bl.a. följande material för tillverkning av anläggningsjord. Slam (från Uddevalla reningsverk år 2000), kompost av mycket utländska frukter, hästgödsel, park- och trädgårdsavfall, rötat slam, bark- och torvmull, schaktmassor. Valet av plats är inte lämplig då den ligger högt och över en grundvattentäkt vilket kan medföra stora risker för miljön och hälsan. För denna typ av verksamhet behöver platsen vara sådan att en fullgod kontroll kan fås för lakvattnet. Det ska inte riskera att förorena vid olyckor eller som här vid hanteringen av miljöfarliga ämnen som här hanteras utan kontroll. För rötat slam ökar innehåll av föroreningskoncentrationen. Inga alternativa platser är redovisade i miljökonsekvensbeskrivningen. I 6 kap. 7 § miljöbalken regleras vad som ska ingå i en miljökonsekvensbeskrivning för verksamheter och åtgärder. En redovisning av alternativa platser, om sådana är möjliga, samt alternativa utformningar tillsammans med dels en motivering varför ett visst alternativ har valts, dels en beskrivning av konsekvenserna av att verksamheten eller åtgärden inte kommer till stånd. Nu finns inte längre något material på Lysegården för att framställa anläggningsjord av, i stort sett allt material får framtas dit, till och med sand har körts dit under år 2016. De anser att platsen är helt fel val och att det inte finns någon motivering varför den ska vara belägen där. De står fast vid deras tidigare inlämnade dokument i överklaganden daterade den 5 maj 2015, den 16 februari 2016 och den 10 januari 2015. De har konstaterat att verksamheten har medfört mycket skadlig påverkan av Romesjöns växt- och fiskebestånd med de förorenade utsläpp bolaget gjort mot väster, till Romesjön och dess miljö och även medfört negativ inverkan på yt- och grundvattnet. Föroreningsgraden har inte redovisats i kontrollprogrammen, som inte varit relevanta på varken provtagningspunkter eller när provtagning gjorts (vattenbrist så ingen provtagning skett). Föroreningsmängden har heller aldrig redovisats. Bolaget och

tillståndsmyndigheter har gjort en stor missbedömning och inte förstått vidden av utsläppen som helt utlämnats i konsekvensbeskrivningarna, både tidigare och nu. De ser nu konsekvensen av detta. Jordframställningsområdet är inte avskilt från grustäkten/vattentäkten med något berg. De vill här förtydliga domstolens undran vid synen av verksamhetsområdet. Vid synen ställdes frågan om jordframställningsområdet var avskilt från sandtäkten med berg. Bolaget svarade att det var avskilt med berg. De upplyste då om att något berg inte förekom emellan. Vid senare samling upprepades frågan och då svarade bolaget att det inte var avskilt med berg utan att de hade rätt att så inte var fallet. Föroreningsmängden har heller aldrig redovisats. Hur stor mängd förorenat vatten bolaget styrt och tänker styra mot Romesjön. Jordframställningsområdet är 5 000-6 000 m² och avvattnas mot dammarna. I röret vid vägvallen, efter dammarna, rinner det inte så mycket sedan dammarna i ordningsställdes. Vid medel och hög nederbörd fungerar dammarna som ren transportsträcka och när röret, som är 15 cm i diameter, går fullt avges 20 000-30 000 liter per timma och då innehållande 2-3 gram torrs substans ger detta en mycket stor förorening som rinner till Romesjön med en hastighet i tid av under 1 timma. Till detta kommer de vattenlösliga gödningsämnen som kväve och fosfor. När bolaget första gången sökte tillstånd för jordframställningen, år 2000, redovisade bolagets representant Bertil Hellgren, tillsammans med kommunens miljöinspektör Ivar Alvarsson och representant från länsstyrelsen, på ett av samrådsmötena för verksamheten, att jordframställningsområdet var tätt som ett fågelbad och underlagrades av massiv tät lera. Där har bolaget gjort en stor missbedömning och inte förstått vidden av utsläppen som helt utlämnats i konsekvensbeskrivningarna, både tidigare och nu. Hade detta påstående, med den av Bolaget uppgivna tätheten, visat sig vara osanning hade bolagets jordframställningsverksamhet aldrig fått tillstånd. Detta osanna påstående har senare felaktigt legat till grund för beslut i Kungälv kommun miljöenhet, länsstyrelse och miljödomstol. De är uppvuxna vid Romesjön och har följt dess utveckling genom åren. Romesjön ligger i en "gryta" som skapats av isblock som skapades av inlandsisens rörelse söder ut. Ingen avsättning från isen kunde då göras i gropen som var fylld med is och på så sätt bildades sjön. Tillrinningsområdet till sjön är inte så stor och avgränsas i norr, väster och söder av berg. I nordost rinner Väla

bäck in och i sydost rinner Väla bäck ut, det enda utloppet i sjön. Uppe på grusåsen i öster är bolagets verksamhet med jordframställning belägen som tillkom under senare delen av 1990. Under 1950-talet var vattenståndet mycket under det normala. De stränder som inte var bevuxna av vass, säv och nate hade sandstrand med bredd på 2-10 meter beroende på hur grund stranden var. I viken där Väla bäck rinner in, från verksamheten, fanns ett mycket brett bälte av säv som var mycket svårt att forcera med roddbåt. Bäckrensningen som gjordes vart femte år i utloppet, fortsättning av Väla bäck, som skulle göras 1955 inställdes och blev sedermera inte återupptagen. Fiskebeståndet var gott av gädda, abborre, mört och en god tillgång av insjökräfta. Några musslor syntes inte. Inga förändringar kunde ses eller märkas i eller kring sjön under 1950-1970-talet. Dock betydande nergång av kräftbeståndet på grund av avsaknad av gömslen som stenhagar och stenbryggor som inte underhållits utan sjunkit ner. Något högre vattenstånd kunde konstateras, men det gick mycket sakta. Under 1970-1990-talet kunde fortfarande inga förändringar ses eller märkas i eller kring sjön. Vid dykning i sjön kunde de konstatera att de djupare vattnen var täckta med musslor på botten, ca 10-15 stycken per kvadratmeter. Det som märktes under åren 2000 och framåt var att säven minskade, först i viken där Väla bäck rinner ut i sjön, från verksamhetsområdet, och efter några år försvann säven i hela sjön. Vassen minskade och nu är bara 1/3 kvar. Vattenväxten Nate är även den borta. Algbloomningen startade. Alger bekläder genast de strandväxter som försöker växa upp. Algbloomningen har orsakat total syrebrist på djupare vatten. Musslor finns ej längre på de djupare bottarna utan befinner sig vid strandkanterna och blir tagna av predatorer som fåglar och mink. Fiskföryngringen har påverkats starkt av den minskade växtligheten på de grundare vatten, växtligheten som skall utgöra fäste för rommen, gömsle för fiskynglen, strandängarna som är den viktiga föryngrings- platserna i en sjö. Kräftbeståndet var nu helt borta. Friluftslivet vid Romesjön har även påverkats som badsjö då man efter bad kan konstatera att kroppen är slemmig av alger. Myggbeståndet har ökat och har nu blivit en riktig plåga, detta beroende av att fiskyngel drastiskt minskat i antal som livnär sig på mygglarver. De föroreningskällor som finns och har funnits under dessa år är skogen, jordbruken och de enskilda villaavloppen. Skogen är likvärdig genom det aktuella tidsspannet. Utsläppen lär inte ha ökat. Jordbruken på gårdarna är

Rombacka, Dyröd, Stenhålt och Alekärr. På Rombacka bedrevs traditionellt jordbruk fram till mitten 60- talet, efter detta ligger arealen i vall och ingen konstgödsel har använts och utsläppen torde ha minskat. Dyröd och Stenhålt brukas ekologiskt sedan länge och ingen konstgödsel används och utsläppen även här torde ha minskat. Alekärr har ingen avrinning till Romesjön. Enskilda avlopp som tillkommit under tiden 2000-2016 är endast några stycken, mindre än fem. I gengäld har befintliga villaavlopp förbättrats, sammantaget torde det totala utsläppen från dessa minskat. Det finns bara en föroreningskälla som tillkommit år 2000 och framåt och det är bolagets verksamhet med jordframställning. Den är stor i både yta, halter av förorening och inte minst mängden av förorening och är därefter orsaken till alla de skador som uppkommit i Romesjön.

De har ingett och åberopat Rapport från Sweco, daterad den 8 juni 2016, gällande Lysegården vattenskyddsområde avseende Tekniskt underlag med förslag till vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter.

Länsstyrelsen har i yttrande över inkomna överklaganden anfört bl.a. följande. Länsstyrelsen anser att sökanden bör inkomma med bemötande av Swecos påstående om att det finns en damm som länshålls i grustäktens lågpunkt. Beroende på vattnets ursprung så kan detta ha stor betydelse för förutsättningarna för prövningen. Om ovanstående inte visar sig ge skäl till annat så är länsstyrelsens ställningstagande som följer. Länsstyrelsen förordar att MPD:s beslut ska gälla med följande justering av tredje stycket i beslutet *”Brytning av grus får endast ske inom det på exploateringsplanen angivna brytningsområdet ”grustäkt” och inte djupare än 3 meter ovan högsta, vid brytningstillfället uppmätta, grundvattenyta i varje given punkt, oavsett vad som anges på exploateringsplanen.”* Länsstyrelsen yrkar även att villkor 5 ändras och ges följande lydelse 5 *”Brytningsdjupet i grustäkten ska baseras på mätningar minst en gång per månad i ett antal grundvattenrör placerade så att de speglar grundvattenytan inom det område där brytning fortsatt ska ske. Till dess att ett års mätningar av grundvattenytan finns, enligt av tillsynsmyndigheten fastställt kontrollprogram, får brytning inte ske djupare än 5 meter ovan högsta, vid brytningstillfället, uppmätta grundvattenyta.*

Tillsynsmyndigheten får, efter minst tre år mätningar, medge att mätningar sker mer sällan än varje månad som skäl finns". Kommunen har visat ett dricksvattenintresse som får anses vara starkt. Länsstyrelsen bedömer att all ytterligare brytning av grus har en påverkan på den omättade zonens förmåga till rening av infiltrerande vatten. Med tanke på att detta är en befintlig grustäkt bedömer dock länsstyrelsen att en viss ytterligare brytning, som inte går djupare än till 3 meter över högsta grundvattenyta, ger marginell ytterligare skada på dricksvattenintresset och kan godtas. Den dokumentation som har lagts fram om grundvattenytans läge är inte tillräcklig för att avgöra det exakta brytdjupet och med det starka dricksvattenintresset anser länsstyrelsen att brytdjupet behöver begränsas ytterligare till dess att ett års mätningar finns enligt kontrollprogram. Länsstyrelsen delar generellt kommunens synpunkt om att lika fall ska behandlas lika men anser samtidigt att det ligger i prövningens natur att det görs en individuell prövning i det enskilda fallet. Länsstyrelsen anser inte att den dom från MÖD (2006:53) den 9 november 2006 gällande vattentoaletter är en relevant jämförelse i detta ärende. Länsstyrelsen vill påtala att SGU lämnat sitt yttrande den 13 januari 2015 och det avsåg då den ansökan som bolaget inkommit med den 23 maj 2014 där bolaget yrkat på ett uttag av 4 miljoner berg och 1 miljon ton grus inom ett visst område. I bemötandet av då inkomna yttranden inkom bolaget den 22 mars 2015 med ett reviderat yrkande där uttagsmängderna i stället uppgick till 3 miljoner ton berg och 250 000 ton grus (sedermera ändrat till 300 000 ton) samt ett minskat brytdjup och ingen brytning i den östra delen av området. När SGU fick bolagets reviderade yrkande på remiss den 4 november 2015 var SGU:s svar den 24 november 2015 följande "SGU har i ett tidigare skede yttrat sig angående denna verksamhetsansökan (551-19548-2014) och hänvisar till detta". Länsstyrelsens tolkning är att SGU aldrig tagit direkt ställning till det nya yrkandet. Länsstyrelsen gjorde i samrådsskedet 2014 bedömningen att samrådet utförts på ett tillfredsställande sätt. Det kan i efterhand tyckas att det är en brist att samråd inte hölls med SGU, men att bristen inte har varit av sådan art att den inte har kunnat läkas i prövningen. SGU:s synpunkter har framkommit i prövningen och därför anser länsstyrelsen att domstolen inte ska avvisa ansökan på denna grund, utan pröva den i sak. Kommunen anser att SGU avstyrkt bolagets ansökan. Det är dock länsstyrelsens uppfattning att någon sådan

slutsats inte är möjlig att dra då SGU aldrig yttrat sig över bolagets andrahandsyrkande, sedermera enda yrkande, vilket varit föremål för prövning i MPD:s beslut. Vidare anger kommunen att länsstyrelsens vattenavdelning ansett att ansökan och dess underlag är för bristfälligt för att kunna bedöma grustäktens påverkan på vattentäkten. Länsstyrelsen vill förtydliga att vattenavdelningen tillstyrkt ansökan och att den avvikande meningen handlade om vilken kontroll av grundvattennivåer som skulle föregå brytning. Länsstyrelsen anser att den dom från mark- och miljödomstolen (M 1634-16) den 9 juni 2016 om användning av växtskyddsmedel inom primär skyddszon för vattentäkt som kommunen refererar till är svår att rakt av tillämpa i detta ärende. Kommunen anger inte vad de grundar sitt påstående om att de samma som används för att ta hand om vatten från jordframställningen varken kan ta hand om aktuellt vatten eller är kontrollerande i sin funktion. Länsstyrelsen anser tvärtom att sökanden i ansökan visat att den ombyggnad av dammanläggningen som gjordes 2008 visat att dammarna numera fyller sin funktion. Kommunen framhåller att länsstyrelsen överväger att besluta om nytt vattenskyddsområde. I frågan om vattenskyddsområde har kommunit hållit tidigt samråd med länsstyrelsen och uttryckt att området borde fastställas av länsstyrelsen. Länsstyrelsen har muntligen förklarat sitt generella ställningstagande som innebär att skyddsområden som ligger inom en enda kommun ska beslutas av kommunen själv om det inte finns särskilda skäl att länsstyrelsen fattar beslutet. I detta fall har kommunen ännu inte framfört några argument som länsstyrelsen bedömer utgöra sådana skäl. Bolagets ansökan inkom den 23 maj 2014 och MPD fattade beslut, efter att ärendet återförvisats från mark- och miljödomstolen den 14 april 2016 på det underlag som då förelåg. Länsstyrelsen delar inte kommunens synpunkt om att MPD inte borde ha prövat frågan om tillstånd till täkten förrän frågan om skyddet för grundvatten är avgjord och att beslutet av det skälet ska undanröjas. Kommunen framhåller att framtagande av kontrollprogram är ett omfattande arbete med utredningar i flera steg under en längre tidsperiod. Länsstyrelsen har inte samma bild av omfattningen för kontrollprogrammet för täktverksamheten. Det krav på kontrollprogram som föreskrivs i villkor 19 i beslutet syftar till att planera och dokumentera egenkontrollen för den tillståndsgivna verksamheten och säkerställa att gällande villkor kan följas upp. Länsstyrelsen

förutsätter att tillsynsmyndigheten, som i detta fall är Kungälv kommun, reglerar vad som ska ingå i kontrollprogrammet inom ramen för tillsynen. Av villkor 5 framgår dessutom att utformningen av kontrollen av grundvattenytan vid brytning av grus ska vara fastställd av tillsynsmyndigheten. Bolaget har inte ansökt om att få spola av eller tvätta fordon inom täktområdet varför detta inte tagits upp för prövning. I och med att dessa aktiviteter inte finns omnämnda i beslutet är det länsstyrelsens uppfattning att tillståndet inte heller medger dylika aktiviteter. Skulle så ändå ske torde det i stället vara en fråga för tillsynsmyndigheten. Det är oklart vilket villkor om lagring av slam och gödsel som kommunen refererar till eftersom det inte finns något sådant villkor i tillståndet. Tvärtom har MPD avslagit ansökan i vissa delar, bland annat vad gäller hantering av hästgödsel och rötat slam. Swecos rapport pekar på en rad oklarheter som följer av formuleringen om brytdjup i MPD:s beslut. Länsstyrelsen instämmer i att oklarheter finns, vilket är bakgrunden till att förtydliganden föreslås. Sweco pekar även på en rad frågetecken rörande områdes hydrogeologi och redan utförd brytning av grus. När det gäller påverkan av redan utförd brytning så är länsstyrelsens inställning att denna påverkan har skett inom ramen för tidigare tillstånd och den eventuellt förändrade grundvattenytan får ses som det nya naturtillståndet utifrån vilket fortsatt brytning ska bedömas. Vilken nivå denna brytning har skett på i förhållande till grundvattenytan är relevant för den hydrogeologiska förståelsen, men är inte i sig uppe för bedömning i denna prövning. Sweco påpekar att man inte kan anta att det i det berörda området bara finns en akvifär. Länsstyrelsen instämmer i denna bedömning och vill förtydliga att länsstyrelsen anser att den akvifär som brytnivån bör relateras till är den understa. Det är denna akvifär som får antas vara sammanhängande med vattentäkten och som kan vara aktuell för eventuella framtida vattenuttag. Ytterligare ”hängande” akvifärer är sannolikt av mindre utbredning och vattentillgång. Därmed är de inte av intresse för vattenförsörjning och inte föremål för den avvägning som behöver göras i målet. Sweco ifrågasätter att länsstyrelsen som myndighet lämnat tillstånd utan att vara internt eniga. Länsstyrelsen vill påpeka att de utgör en remissinstans till MPD som fattar beslut om tillstånd. Att länsstyrelsens olika avdelningar har olika synpunkter i samma ärende förekommer och är inte unikt i detta ärende. Bolaget har framhållit att det går en grundvattendelare genom grustäkten och att de västra

delarna av området har en grundvattenströmning som inte går i riktning mot vattentäkten. Länsstyrelsen vidhåller den bedömning som redovisats i tidigare yttrande till MPD den 11 januari 2016, dvs. att det inte går att dra några säkra slutsatser om grundvattendelare i täkten om detta inte har utretts under nu rådande markförhållanden. På sidan 12 i MPD:s beslut redogörs bland annat bark- och torvmull kan utgöra en komponent vid jordframställningen. Då inget annat sägs är det länsstyrelsens uppfattning att så får ske. Såsom tidigare nämnts anser länsstyrelsen att dammen efter ombyggnad 2008 har fyllt sin funktion och att det finns förutsättningar för bolaget att klara angivet begränsningsvärde för totalkväve enligt villkor 11. Bolaget har kompletterat tidigare redovisning med ytterligare mätningar av grundvattennivåer i ett antal punkter. För det område längst västerut med mätpunkt GV2 och GV3 redovisas ett halvårs mätningar av grundvattennivåer. Därmed har bolaget ett halvår kvar innan de har utfört de mätningar som Länsstyrelsen har yrkat ska genomföras innan brytning får ske till 3 meter över högsta uppmätta grundvattennivå. I mätpunkten GV3 har nivån varierat mellan +38,3 m och + 39,25 m under perioden den 10 maj till och med den 26 oktober 2016. Den hittills högsta uppmätta nivån i GV3 finns dock inte i den senast inlämnade mätserien, utan i COWI:s redovisning av geotekniska utredningar. Där redovisas att nivån +39,81 m uppmättes den 9 mars 2015. Länsstyrelsen vill förtydliga att MPD har beslutat om avslag på ansökan vad gäller hantering av hästgödsel och rötat slam. De material som Naturskyddsföreningen nämner i samband med jordframställning får således inte användas enligt beslutet. Villkor 11 reglerar vilka parametrar som ska analyseras i utloppet från sedimentationsdammarna. De föreskrivna halterna baseras på vad anläggningen uppvisat för värden efter det att dammarna byggdes om år 2008. Länsstyrelsen delar MPD:s bedömning att det finns förutsättningar att innehålla de föreskriva halterna i villkoret om anläggningen sköts på rätt sätt. Av villkoret framgår att prov ska tas enligt senaste svensk standard eller motsvarande vilket inkluderar att prov ska tas vid flöde. Länsstyrelsen har kännedom om häckande rovfåglar i närområdet, men har bedömt att någon påverkan på dessa individer inte kan befaras med anledning av fortsatt täktverksamhet. Romesjön är ingen vattenförekomst (SE201888-400211 refererar till en övervakningsstation) och det finns därför ingen statusklassning

gjord eller några miljökvalitetsnormer framtagna för denna sjö. Den information som finns om Romesjön är knapphändig, men tyder på att sjön gått från ett klarvattenstadium till ett grumligt stadium på senare år. För sjöar som är måttligt näringsrika kan relativt små förändringar i förhållandena runt sjön leda till ganska dramatiska förändringar i sjöns ekosystem. Förutom den externa belastningen av näringsämnen kan även t.ex. växthuseffekt, brunifiering och omfattande gässbete göra att en sjö plötsligt "tippar över" till det grumliga stadiet. De vattenanalyser som har gjorts på utgående vatten från sedimentationsdammarna tyder på att det dessa har effekt. Dammarnas fortsatta funktion behöver kontrolleras genom prover på utgående vatten direkt från dammarna vilket föreskrivs i villkor. Såsom framgår av villkoret ska flöde mätas i samband med provtagningen. Länsstyrelsen anser, mot bakgrund av de synpunkter som framkommit, att det bör ligga i bolagets intresse att utföra recipientprovtagning i Romesjön genom provtagning i sjön minst en gång varje sommar respektive vinter. Ett lämpligt provpaket kan förutom kontroll av halter av näringsämnen innefatta klorofyll, syrgas och siktdjup. En sådan kontroll kan ske inom ramen för egenkontrollen och i kontrollprogrammet kan riktvärden, larmvärden eller liknande fastställas. Länsstyrelsen delar i grunden Swecos slutsats om att grundvattennivåerna just nu sannolikt är påverkade av pumpningen. Vad som nu framförts tillför alltså inget nytt och länsstyrelsens tidigare bedömning kvarstår. Sammanfattningsvis kan konstateras att det finns mycket som kan ha påverkat grundvattennivåerna i området med det är inte rimligt att gå vidare för att få ytterligare exakthet i hur mycket grus som ska lämnas när det handlar om en så liten tillkommande brytare av grus och som enligt länsstyrelsens bedömning ändå kommer att ha en bättre skyddszon ovan grundvattenytan än resten av täkten.

Aktiebolaget Sand & Trä har bestritt samtliga yrkanden och för egen del yrkat att MPD:s beslut fastställs samt anfört bl.a. följande. Den sökta verksamheten är tillåtlig. Verksamheten kan bedrivas utan risk för negativ påverkan på nuvarande respektive framtida dricksvattenförsörjning. Verksamheten kommer att bedrivas i den västra delen av området. Bolaget vill understryka att det område där verksamheten ska bedrivas är den västra delen. De synpunkter SGU tidigare framfört och som kommunen lyft fram i olika avseenden hänför sig till bl.a.

brytdjupet på + 35 meter i grus- respektive bergtäkten samt till exploateringsvolymen. Med anledning av SGU:s synpunkter frånföll bolaget under MPD:s prövning yrkandet om brytnivå och exploateringsvolym och framställde ett andrahandsyrkande till skydd för grundvattnet till brytnivåerna + 40 meter för grustäkten respektive + 45 meter för bergtäkt. Mot bakgrund av att bolaget frånfällit sitt förstahandsyrkande har SGU:s yttrande inte någon avgörande betydelse för bolagets nuvarande ansökan. SGU anger i sitt utlåtande att uttag av naturgrus kan vara tillåtligt i den västra kanten av grusavlagringen förutsatt att relevanta försiktighetsmått vidtas. Verksamheten i västra området påverkar enligt bolagets bedömning inte tillrinningsområdet för befintlig vattentäkt. Bolaget menar att grundvattenströmningen i västra delen går mot söder och i östra delen mot öster. I östra delen mellan berget i norr och dödisgropen av lera i söder, dvs. området som är avsatt för vattenförsörjning, föreligger enligt tidigare en samsyn mellan parterna om att grundvattenytan lutar åt öster. Vid förhandlingen den 10 november 2016 redogjorde kommunen genom Sweco bl.a. för grundvattenströmningen i västra delen. Av redogörelsen framgick att grundvattenströmningen i västra delen bedömdes gå mot söder eller sydsydost men att vattendelarens läge inte kunde bedömas. Av Jordartskartan, som utgör bilaga A6 till miljökonsekvensbeskrivningen framgår att isälvssediment fortsätter söder om grustäkten. En äldre grustäkt finns väster om väg 634. Sannolikt fortsätter även grundvattenströmmen från grustäktens västra del mot söder då materialet är grövre i söder än i öster enligt jordartskartan. Oavsett bolagets bedömning om vattendelarens läge har MPD i sin prövning, vilket framgår av skälen till MPD:s beslut, (s. 30 n), försiktigtvis utgått ifrån att hela verksamhetsområdet är beläget inom tillrinningsområdet för Lysegårdens vattentäkt. Trots denna försiktiga hållning är MPD:s slutliga bedömning att bolagets ansökan är tillåtligt. Betydelsen av vattendelarens läge undanröjs också av villkoret att brytning av grus inte sker djupare än 3 meter ovanför högsta grundvattenytan i den undre akviferen samt av de övriga villkor MPD har föreskrivit. Det har under ärendets beredning framförts synpunkter på kontroll av grundvattennivån innan brytning sker. Sådan kontroll har utförts i områdets östra del under perioden den 1 januari 2014 fram till och med slutet av oktober 2016. I områdets västra del har provtagning skett i såväl det norra

röret, GV3, som i det södra röret, GV2. (Resultatet av dessa mätningar bifogas, yttrandet.). Dessa mätningar innebär att det redan finns god kunskap om grundvattennivån. Bolaget har även låtit utföra en kontroll av grundvattnets kvalitet i området, Dessa har sammanställts i en rapport som bifogas detta yttrande av vilken det framgår att bolagets verksamhet inte påverkar grundvattnets kvalitet. Utöver detta kommer kontinuerlig kontroll att göras i enlighet med det kontrollprogram som ska fastställas i samråd med tillsynsmyndigheten. Bolagets förslag till kontrollprogram kommer innefatta månatliga mätningar av grundvattennivån i fem rör inom brytningsområdet för grustäkt. Den befintliga kunskapen tillsammans med den uppföljande kontrollen kommer att ge bolaget relevant information för att villkoret om tillåtligt brytningsdjup ska kunna innehållas. Att tillåta brytning ner till 3 meter ovanför grundvattenytan är vedertaget och anses generellt innebära att ett tillräckligt gott skydd för grundvattnet ges. Det finns inte skäl att i förevarande fall avvika från vad som anses vedertaget genom att kräva en ännu mäktigare omättad zon. Vid synen förevisades bl.a. en pumpgrop. Det framfördes frågor om detta innebar att grundvatten pumpades ur gropen. Så är inte fallet. Det är regnvatten som pumpas ur gropen. Bolaget har tidigare fått påpekande om misstanke om uttag av grus under grundvattenytan. Detta påpekande kom vid en period då vatten efter mycket kraftigt regn stod över hela täktbotten på 35-meters nivå (östra delen). Som det sedan visats är grundvattenytan belägen > 1 meter under den befintliga markytan, helt i enlighet med det tillstånd som gällt för verksamheten. I BH 1302 är grundvattenytan belägen ca 2-4 meter under markytan. Verksamhetsområdet omges av höjdparter, dvs. verksamheten utförs i en "gryta", vilket innebär att det inte finns någon naturlig avrinning. Nuvarande pumpgrop avvattnar idag ett område på ca 8-10 hektar. Med en årsmedelnederbörd på 800 mm motsvarar det ca 70 000 kubikmeter vatten per år. Eftersom täktbotten inte är tillräckligt genomsläpplig på grund av att den dels består av finmaterial, dels på grund av att den packas av maskiner så måste en del regnvatten kunna hanteras för att inte arbetsområdet ska svämma över vid ihållande regn. Om det är en fråga av betydelse för rätten eller tillsynsmyndigheten kan pumpgropen flyttas till annan plats där regnvatten kan hanteras.

Kommunen påstår med hänvisning till Swecos kommentarer, den 15 december 2015, att dels bolagets egna mätningar visar att "grundvattenströmningen är mot sydost, dvs. i riktning mot Lysegårdens vattentäkt" samt dels att bolagets täktverksamhet "gått ner under grundvattennivån i det nedre magasinet och att en grundvattensänkning sker." Mot bakgrund av nedanstående menar bolaget att kommunens båda påståenden är direkt vilseledande. Att grundvattenstömmen i grustäktens västra del är mot sydost eller som bolaget menat mer mot söder råder det inga delade åsikter om men att därifrån dra slutsatsen som beskrivs i Swecos PM:s figur 1, dvs. i riktning mot Lysegårdens vattentäkt, är inte korrekt. Det flödesmönster som redovisas i figur 1 anger att flödet i grustäktens östra del rör sig mot det orörda lerområdet där den seismiska profilen SE 12-06 genomförts, vilken Sweco tidigare använt för att ange att bolaget brytit under grundvattenytan, dvs. nivå + 45 m. Nu menar Sweco, i motsats mot tidigare, att grundvattenströmmen från grustäkten med nivåer på ca 30-35 m.ö.h. (BH 1302) rör sig mot lerområdet med en högre grundvattennivå. Öster om täktens västra del (den för brytning nu aktuella västra delen) utgörs av en dödisgrop fylld av finsediment, bestående av i huvudsak lera. I såväl öster som söder omges dödisgropen av lersediment med liten vattengenomsläpplighet. Vid tvättdammen i sydost är det berg i dagen. Att så som i figur 1 rita grundvattenströmmar genom dödisgropen och lersedimenten istället för att följa grusmaterialet åt söder och sydväst bedöms inte vara den mest sannolika strömriktningen för vattnet. Bolaget menar, på sätt som SGU använder och enbart anger som grund för sina ställningstaganden om möjlig vattenverksamhet, att jordartskartan anger den sannolika vattenförekomstens utbredning. Det innebär att grundvattnet mer sannolikt följer grusmaterialet åt väster. Att hänvisa till tryckförhållandena i magasinet och att grundvattnet rör sig längs Valleråns dalgång, belägen öster om Lysegårdens vattentäkt och ca 1 km öster om ansökt brytning förändrar inte bolagets uppfattning. Tvärtom i vad som nu framhålls skriver Sweco i PM den 8 december 2015 att grusbrytningen i ansökt område inte kommer att "påverka strömningen i sådan omfattning att det stör vattentäktsverksamheten".

Bolaget vill göra ett förtydliga gällande vattendelaren. Vattendelarens läge påverkas inte då brytning sker 3 meter ovan grundvattenytan. Av MKB, bilaga A9

(Lysegårdens vattentäkt, Kungälv kommun Norconsult 2013-02-27) framgår på sid 7 att "Mellan BH 1301 och 1302 är grundvattengradienten 37 % vilket är mycket stort. Det indikerar att det finns en tröskel mellan borrhålen. Den tröskeln kan utgöras av finkorniga jordar eller av en bergtröskel. De seismiska mätningarna ger dock inte stöd för det senare." Av Norconsults rapport framgår således att finkorniga jordarter hindrar regnvatten att sjunka vilket innebär att markvatten i den omättade zonen bildar små akviferer ovan det mer sammanhängande grundvattenmagasinet. Vattenståndsmätningarna i BH 1301 har angett en vattennivå för sjunkvatten/markvatten och orsaken till förändringen av nivån (som redovisas i Swecos fig 2) är med stor sannolikhet att brytningen från öster närmast sig BH1301, dvs. ett läckage i sidled inträffat eller som Sweco uttrycker en "punktering av ett tätande lager". Detta visar i viss utsträckning hur stor utbredning det tätande skiktet haft åt öster. Bedömningen är att utbredningen är i storleksordningen 10-30 meter mot öster från BH 1301. Havs- och vattenmyndigheten vägleder om vattenskyddsområde och hänvisar till stöd för tillämpningen till Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2003:16) och till Naturvårdsverkets Handbok om vattenskyddsområde (2010:5). Av handbokens bilaga 6 (sid 116) framgår att "För mark-, sjunk-, och kapillärvattenzonen används ofta gemensamhetsbeteckningen den omättade zonen. Ofta benämns vattnet i den omättade zonen markvatten eller grundvatten." Att så som i Swecos PM, figur 3 visa på utläckage av grundvatten är vilseledande utan att ange att det är en begränsad akvifer av sjunkvatten och inte den undre grundvattenakviferen som avses. Den grundvattennivå som har avsetts och nu avses i länsstyrelsens yttrande respektive MPD:s beslut har alltid gällt den över ett större område mättade grundvattenzonen under den omättade zonen med vattensamlingar. De mindre akvifererna av grundvatten eller markvatten i sjunkvattenzonen har inte beaktats då de saknar intresse för uttag av vatten. Någon bortledning av grundvatten från det undre magasinet, så som påstås, har inte skett. MPD:s beslut är på det sätt som Sweco själv angett i sitt PM daterat den 8 december 2015, dvs. att "brytningen inte sker lägre än 3 meter, ovan grundvattennivån i den undre akvifären i vilken vattentäkten är belägen." Det vatten som observerades vid syn på platsen den 10 november 2016 och påpekats av Sweco (pkt 3.4.1) är i allt väsentligt ytvatten från bergtäkten. Regnvatten från bergtäkten leds utmed bergbranten i norr i östlig

riktning fram till täktbotten där det rinner över till pumpgropen. Med anledning av Swecos hänvisning till den torra hösten kan konstateras att grundvattennivån i stora magasin (de stora sand- och grusåsarna) under november månad enligt SGU var "nära eller över det normala för årstiden i Västra Götaland". Bolaget vidhåller att det är regnvatten som bortförs. Mot bakgrund av vad som framgår i ansökan med kompletteringar och yttranden anses det påvisat och klarlagt att det inte finns några risker för att den ansökta och av MPD beslutade verksamheten medför en negativ påverkan på nuvarande vattentäkt eller framtida möjligheter att utnyttja randbildningen för vattenverksamhet. Detta var också tidigare ostridigt då Sweco i PM den 8 december 2015 efter besök på platsen skrev "Den sökta brytningen av jord i väster och berg i öster (bör vara norr) bedöms dock inte påverka strömningen i sådan omfattning att det stör vattentäktverksamheten, förutsatt att brytningen inte sker lägre än 3 m, ovan grundvattennivån i den undre akvifären i vilken vattentäkten är belägen." Enligt bolaget påverkas inte det allmänna intresset av grundvattenresursen av ansökt täktverksamhet varför en avvägning mellan vatten contra grustäktintresset blir obehövlig.

Bolaget har tillstöd för sin talan åberopat bl.a. mätresultat för grundvattennivåer och rapport grundvattenkvalitet.

Mark- och miljödomstolen har den 10 november 2016 hållit sammanträde med syn i målet.

DOMSKÄL

Miljökonsekvensbeskrivningen får anses uppfylla de krav som kan ställas vad avser omfattningen av nu den aktuella verksamheten. Det material som har ingetts i målet under mark- och miljödomstolens handläggning har kompletterat och förtydligat de uppgifter som framförts i den ursprungliga miljökonsekvensbeskrivningen men inte visat på att det skulle förekomma några uppenbart felaktiga eller missvisande uppgifter eller avgörande brister i övrigt i denna eller i genomfört samråd.

Underlaget i övrigt i ansökan får anses vara tillräckligt för att ligga till grund för en saklig prövning. Det finns enligt domstolens bedömning således inga skäl att avvisa ansökan på grund av brister i ansökningshandlingarna.

Eftersom MPD:s beslut är överklagat i sin helhet är samtliga frågor i tillståndet uppe för prövning i målet. Målet berör tre olika verksamheter, grustäkt, bergtäkt och jordframställning inom ett verksamhetsområde där det med stöd av tidigare tillstånd bedrivits samma typ av verksamhet. Erinringarna mot grus- och bergtäkten avser främst dess eventuella påverkan på grundvattenförekomsten och kommunens vattentäkt medan erinringarna mot jordframställningen i huvudsak avser dess eventuella påverkan på Romesjön, men jordframställningen kan också ha betydelse för eventuell påverkan på grundvattenförekomsten.

MPD har i sin bedömning utgått från att hela det ansökta verksamhetsområdet, såväl täktverksamheterna som jordframställningen, ligger inom tillrinningsområdet till den berörda vattentäkten. Mark- och miljödomstolen delar den utgångspunkten. Även om det i målet från såväl bolagets som klagandens sida kompletterats med ytterligare utlåtanden så bygger dessa utlåtanden inte på några nya egentliga undersökningar av grundvattenförhållandena på platsen förutom fler mätningar av grundvattennivåerna. De i målet åberopade utlåtandena kan inte anses ha gett något tydligt klagande av grundvattnets faktiska strömnings-förhållanden i området.

Enligt domstolen kvarstår således slutsatsen att grundvattenförhållandena är komplicerade på platsen och att det fortfarande är oklart var en eventuell vattendelare finns samt vilken strömningsriktning i stort som grundvattnet i de västra delarna av täktområdet har. Det kan inte uteslutas att allt grundvatten inom verksamhetsområdet rör sig mot kommunens vattentäkt. Det kan då i och för sig invändas att bolaget inte tillräckligt har utrett om så är fallet men detta är i så fall enbart till sökandens nackdel och har mindre betydelse då domstolen här gör samma bedömning som MPD, nämligen att täktverksamheten får behandlas som om den ligger inom tillströmningsområdet för den aktuella vattentäkten. Domstolen har i detta sammanhang noterat att brister avseende kontroll av grundvattenförekomsten

visserligen har påtalats, men det föreligger dock inga uppgifter i målet varken från bolaget eller kommunen om att tidigare verksamheter har påverkat vattenkvalitet i nuvarande dricksvattentäkt.

Frågan blir då för mark- och miljödomstolen, liksom för MPD, om det är förenligt med miljöbalken bestämmelser att bedriva nu ansökta verksamheter inom tillrinningsområdet för vattentäkten. Vad som anförts i målet om de tidigare bedrivna verksamheterna och effekterna av dessa är av mindre betydelse vid prövningen av nu ansökta nya brytområden.

Vad gäller grustäkten har bolaget redogjort för behovet av grusmaterialet och det avsedda användningsområdet i ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen. Mark- och miljödomstolen utgår ifrån att det föreligger ett behov av materialet och att användningsområdet är sådant att tillstånd till grustäkten inte kan vägras på den grunden.

Som framgår av 9 kap. 6 f § miljöbalken får en täkt som kräver tillstånd eller anmälan enligt 9 kap. miljöbalken inte komma till stånd om naturgrusförekomsten är betydelsefull för nuvarande eller framtida dricksvattenförsörjning och täkten kan medföra en försämrade vattenförsörjning.

I nu aktuellt fall får brytning av den kvarvarande begränsade grusförekomsten endast ske ner till en nivå 3 meter över grundvattenytan för att bevara grusförekomstens möjligheter att utnyttjas för dricksvattenförsörjning och begränsa risken för påverkan på grundvattnet. Oavsett vilken miljöfarlig verksamhet som bedrivs inom ett område av intresse för dricksvattenförsörjning finns naturligtvis alltid en risk för att den kan påverka dricksvattenintresset. Det bör dock ligga i sakens natur att denna risk bör beaktas i skenet av vilka villkor som kan fastställas för att reglera verksamhetens påverkan. Domstolen bedömer att med den begränsade grusutvinning som ansökan avser och med de villkor som MPD fastställt bör verksamheten kunna bedrivas på ett sådant sätt att den är förenlig med dricksvattenintresset inom området.

Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) förespråkar generellt att brytning inte ska närmare än 3 meter över högsta förutsägbara grundvattennivå. MPD har i sin bedömning uppgett att brytningen ska anpassas så att den aldrig sker lägre än 3 meter över högsta uppmätta grundvattenyta. Detta innebär, som MPD uppgett, att brytdjupet kan behöva anpassas om högre grundvattennivåer uppmäts under pågående verksamhet. Domstolen instämmer i denna tolkning av brytdjupet i förhållanden till grundvattenytan och bolaget har inte framfört några invändningar mot detta. Mätningar av grundvattenytan har nu, under målets handläggning, pågått under så lång tid att det bör finnas ett tillräckligt underlag för att begränsningen i brytdjup i förhållanden till högsta uppmätta grundvattenytan redan nu ska kunna efterlevas på avsett sätt. Grundvattennivåerna är dock för närvarande generellt sett låga i landet och det kan föreligga en risk att under senaste året uppmätta grundvattennivåer inte återspeglar den högsta normalt förekommande grundvattennivån. Domstolen förutsätter att bolaget vid sitt bedrivande av verksamheten såväl som tillsynsmyndigheten vid sin kontroll anpassar sig efter detta och vad som långsiktigt är mer normala nederbördsförhållanden. I ”Västra röret” finns mätningar redovisade från september 2014 och framåt och även om mätserierna i grundvattenrören GV2 och GV3 hittills bara kontinuerligt pågått från maj 2016 finns i handlingarna uppgifter om tidigare enastaka avlästa höga nivåer i dessa rör. Dessa mätningar bör, om hänsyn även tas till mer normala nederbörds-situationer, kunna ligga till grund för att åtminstone inledningsvis bestämma en högsta uppmätt grundvattenyta i delar av brytningsområdet. Verksamheten bör därför redan nu kunna påbörjas i viss omfattning inom brytområdet. Det finns därmed inga skäl att föreskriva någon förlängd mättid av grundvattennivåerna eller annan begränsning av brytdjup. Frågan om tillsyn av brytningsdjup i förhållande till grundvattenytan bör, såsom MPD uppgett, kunna regleras närmre i kontrollprogrammet och dess utformning. Domstolen noterar i detta sammanhang att enligt villkor 5 får brytning av grus inte ske förrän kontrollprogrammet för kontroll av grundvattenytan inom brytningsområdet fastställts.

Vad avser bergtäkten gör domstolen där i stort samma bedömning som för grustäkten bl.a. vad avser behovet. Riskerna för grundvattenförekomsten vad avser bergtäktsverksamheten är enligt domstolens bedömning i första hand förknippade med användandet av sprängämnen, som med sitt kväveinnehåll kan påverka grundvattenkvaliten. Mängden kväve som följer med i vattenfasen är ändå relativt liten enligt miljökonsekvensbeskrivningen och bör inte medföra någon risk för påverkan på grundvattentäkten. Genom rätt hantering och val av ett sprängmedel som baseras på platsspecifika förhållanden kan kvävemängden minimeras och det ligger normalt i verksamhetsutövarens intresse, inte minst av kostnadsskäl, att begränsa mängden sprängämne. Med de villkor som MPD fastställt i övrigt kan lokaliseringen av takten accepteras enligt domstolens bedömning och driften av verksamheten bör kunna bedrivas på ett sådant sätt att den är förenlig med dricksvattenintresset inom området. Som nämnts ovan ligger det i verksamhetsutövarens intresse att begränsa mängden sprängämne och att ytterligare i villkor reglera hantering av sprängämne m.m. får anses vara obehövligt. Att föreskriva som villkor att sprängmedel som är anpassat till tillrinningsområde för vattentäkt ska användas, så som kommunen yrkat, är enligt domstolen dessutom för otydligt för att kunna avgöra om villkoret efterlevs eller inte.

Vad avser jordframställningen så är det riskerna för påverkan på yt- och grundvatten som främst ska beaktas. I detta avseende är det dels fråga om vilket material som kan tillåtas att användas i jordframställningen samt sedimentationsdammarnas funktion och täthet som är av intresse. Det har i överklagandena framförts uppgifter om att förhållandena i Romesjön kraftigt förändrats och att detta i vart fall till en del beror på jordframställningen. Domstolen ifrågasätter inte att förhållandena i Romesjön förändrats och det kan naturligtvis inte uteslutas att ytvatten från jordframsställningen bidraget till detta i viss omfattning från den tidigare verksamheten så som den då bedrivits. Vad domstolen har att bedöma är den nu ansökta verksamheten och domstolen konstaterar att vad avser material så får slam och gödsel inte längre användas varvid riskerna för föroreningar av yt- och grundvatten väsentligt reducerats. Övrigt tillåtet material bör normalt inte innebära några risker för påverkan på yt- och grundvatten vid funktionellt väl utformade

sedimentationsdammar. Med de i villkoren fastställda halter på utgående vatten i direkt anslutning till utloppet från sedimentationsdammarna bör någon påverkan av betydelse på ytvatten nedströms verksamhetsområdet inte kunna ske.

När det gäller sedimentationsdammarnas täthet så finns det enligt domstolens en viss osäkerhet. Det framgår inte av ansökan i detalj hur dammarna är konstruerade och om det vid utförandet anlades någon form av tätskikt i dammarnas bottnar. Bolaget har utfört borrhningar varav framgår att dammarna ställvis direkt underlagras av ett lerskikt dock att det även finns ett mindre genomsläppligt material mellan dammarnas bottnar och lerskiktet. Det kan inte uteslutas att visst läckage till grundvattnet och omgivningen i övrigt kan ske och detta bör följas upp inom kontrollprogrammets ram. Domstolen bedömer dock att risken för påverkan på grundvattnet är liten bl.a. med avseende på att det material som nu enbart är tillåtet att användas vid jordframställning normalt inte innebär någon risk för föroreningar. Vid en samlad bedömning kan jordframställningen tillåtas med de villkor som framgår av MPD:s beslut.

MPD:s beslut innebär en tidsbegränsning av tillståndet på 25 år. Även om domstolen gör bedömningen att någon beaktansvärd risk för påverkan på dricksvattenintresset inte finns, kan man med hänsyn till samhällets förändringar vad avser behov av material, klimatförändringar m.m. inte bortse från att förutsättningarna för såväl täktverksamheten som grundvattentäktens bedrivande kan ha påtagligt förändrats redan inom en relativ snar tidsperiod. Det är därför inte orimligt att skärpa tidsbegränsningen av tillståndet särskilt med hänsyn till att tidigare tillstånd var begränsat till 15 år. Vid en avvägning mellan verksamhetsutövarens och samhällets intresse av tillståndets varaktighet anser domstolen att det är skäligt att även tidsbegränsa det nya tillståndet till 15 år. I denna bedömning har hänsyn tagits till att verksamhetsutövaren måste påbörja en ny tillståndsansökan 2-3 år innan nu meddelat tillstånd löper ut om verksamheten ska drivas vidare. Med hänsyn till detta är 10 år, som kommunen yrkat, en för kort tid. Med anledning av att snart ett år gått från MPD:s beslut bör tillståndet därmed gälla t.o.m. den 30 juni 2032. Domstolens ställningstagande innebär en begränsning i högsta tillåtna mängd

berg som kan tas ut vid ett årligt uttag av 120 000 ton. Tillståndet bör därför i analogi med detta begränsas till att omfatta brytning av högst 1, 8 miljoner ton berg.

Behovet av fortlöpande förbättrad och utvidgad kontroll av grundvattenförekomsten är dock tydligt, framförallt vad avser vattenkvaliten i området, men även grundvattenytans läge i det nya brytningsområdet för grustakten. Kommunens yrkande om behov av medverkan i samråd inför upprättande och godkännande av kontrollprogrammet är i sammanhanget rimlig och bör villkoras. Kontrollprogrammets utformning regleras i villkor 19 och bör kompletteras så att det reglerar kommunens medverkan vid utformningen av programmet.

För tydlighetens skull bör ett villkor som reglerar tvätt och avspolning av maskiner inom täktområdet läggas till i beslutet i enlighet med kommunens yrkande. Detta sker lämpligen genom att villkor 16 ändras så som framgår av domslutet.

Vad som i övrigt yrkats och framförts från klagandena vad avser bl.a. begränsning av tid för sprängningar med hänsyn till fågellivet, införda jord- och schaktmassor beskaftenhet m.m. föranleder inte något annat ställningstagande från domstolens sida vad avser tillåtlighet och villkor än vad som framgår av ovan.

Sammanfattningsvis ska således överklagandena avslås och MPD:s beslut endast ändras på sätt som framgår av domslutet vad avser tillståndets giltighetstid och ändring av villkor 16 och 19.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 2 maj 2017 (på grund av mellankommande helg).

Susanne Mörkås

Nils-Göran Nilsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Susanne Mörkås, ordförande, och tekniska rådet Nils-Göran Nilsson samt de särskilda ledamöterna Göran Husebye och Caj Rooslund. Föredragande har varit beredningsjuristen Maria Aldegren.